Q. D. B. V.

DISSERTATIO MEDICA CHIRVRGICA

DE

ANATOMES MAIORI IN CHIRVRGIA

QVAM

MEDICINA NECESSITATE

QVAM

GRATIOSI ORDINIS MEDICI CONSENSV
IN INCLYTA ACADEMIA IVLIA

PRAESIDE

LAVRENTIO HEISTERO

MEDICINAE D.
SERENISS. DVC. BRVNSVIC. ET LVNEB. A CONSILIIS AVLICIS
ET ARCHIATRO MEDICINAE CHIRVRGIAE AC BOTANICES
PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO, ACAD. CAESAR. NAT.
CVRIOS. NEC NON REG. LOND. ET BEROLIN.
COLLEGA

FAVTORE

AETERNVM DEVENERANDO

PRO GRADV DOCTORIS

IN IVLEO MAIORI
HORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVETIS
PVBLICAE ERVDITORVM SVBIICIET DISQVISITIONI
AVCTOR RESPONSVRVS

GEORGIVS WAGNERVS

HASSO-CASSELLANVS

D. DECEMBR. cIↄ Iↄ cc XXXVII.

HELMSTADII
TYPIS PAVLI DIETERICI SCHNORRII
ACAD. TYPOGR.

DEO
PATRI
ET
PATRONIS.

PROOEMIVM.

NOn deerunt ſane, qui mirabuntur, quod, cum thema pro diſſertatione inaugurali mihi eſſet elaborandum, hoc potiſſimum, *de anatomes maiorē neceſſitate in chirurgia, quam Medicina*, mihi ſumſerim enucleandum. Sed mirari forte deſinent, quando præeunte quotidiano uſu conſiderabunt, quam ſterilis adhuc noſtra ætate in pleriſque Germaniæ locis ſit chirurgia; adeo, ut præter venæ ſectionem, novaculamque barbæ dextre admovendam, quin & abſceſſum, manu tamen intremiſcente, incidendum, plerique non ſapiant chirurgi; omnes alicuius momenti operationes circumforaneis totum terrarum orbem peragrantibus, & ut brevi rem complectar, hiſtrionibus relinquentes, ſi a paucioribus eruditionis fama inſignibus diſceſſeris viris, quibus placuit, hanc medicinæ anti-

antiquiſſimam, nobiliſſimam & evidentiſſimam, infauſto ſidere a medicina quondam ſeiunctam partem, iterum cum illa combinare, maritare, atque in inſigne mortalium ſolatium exercere. Quæ me hercules dolenda chirurgiæ fata vix ab alia cauſa, *quam a neglecto anatomes ſtudio ſunt repetenda*; ubi certe mirari ſubit, viris alias haud incelebribus noſtra quoque ætate Anatomiæ ſtudium vapulare, quaſi rem in Medicina inutilem & ſupervacaneam illud æſtimantes; cum tamen omnes & ſinguli, ſuum rebus pretium ſtatuentes, unanimi profiteantur ore, omnes, quæ medicinæ & chirurgiæ factæ ſunt acceſſiones, maturiori ſtudii anatomici, mechanici atque phyſici culturæ merito deberi.

Verum enim vero placet ante omnia *huius ſtudii neceſſitatem gravium quorundam auctorum ſtabilire auctoritate*, & primo quidem IO. VIGONIS, præſtantiſſimi quondam Medici & Chirurgi, qui ita de hac re diſſerit L. I. de anatomia: *ſequitur igitur quam neceſſarium eſt medicis, præſertim chirurgicis, anatomiam ſcire, quin inſuper chirurgici penitus in anatomiæ ſcientia deficientes, ad ſimilitudinem artificum artes ſuas ignorantium, poſſunt in medium deduci; omnis enim artifex tenetur ſcire naturam & ſubiectum, in quod operatur; aliter vero operando errat. Cum ergo chirurgus ſit artifex ſanitatis corporis humani, omnino tenetur ſcire naturam & proportionem ipſius & præprimis anatomiam uniuscuiusque corporis particulæ.* Confirmatur quoque per ſimile, teſtante Henrico de ERMVNDAVILLA L. I. ſuæ chirurgiæ: *quare eodem modo operatur cæcus in ligno, ac chirur-„gus in humano corpore anatomiam ignorans; nam cæcus ſcindens lignum ſæpenumero errorem committit, accipiendo de ligno plus vel minus, quam ſit neceſſarium: ſimilique modo etiam contingit, chirurgum errare penitus anatomiam ignorando.*

Deinde quoque notatu digna ſunt magni noſtri HILDANI verba ex centuria epiſtolarum, eaque XC, ubi in *Felicem* WVRZIVM animadvertens, quod chirurgos a ſtudio anato-„mico abalienet, ita habet: Quibus verbis ſcilicet Felix *Wur*-„*zius* iuniores chirurgos a ſtudio anatomico, cui alias multi,

„præ-

„præcipue inter Germanos, non uſque adeo ſunt dediti, maximo ipſorum, ſimul & ægrorum damno avocat; *cum tamen Chirurgo ſcientia anatomiæ magis, quam Medico ſit neceſſaria.* Medicus enim ingenioſus & doctus, qui tantum circa internos morbos verſatur, facile ex lectione optimorum auctorum, etiamſi ipſemet in diſſectionibus manum non adhibuerit, quæ ſibi neceſſaria ſunt ad praxin, ediſcet. At chirurgus, qui circa fracturas & dislocationes operatur, excreſcentias quoque nonnunquam exſcindit, etc. vix aliquid boni præſtabit, niſi anatomiæ notitiam habuerit. Sed plerumque in cadaveribus magnatum & aliorum accidit, ut abditorum morborum cauſas inveſtigare neceſſe ſit. At quomodo, quæſo! Anatomiæ imperitus barbitonſor ex arte cadaver diſſecabit, cauſasque morbi latentes inveſtigabit? Inſignia præterea aliquot affert exempla, quæ ſatis arguunt, gravia illa ægrotantibus ab eiusmodi in anatomia hoſpitibus illata damna.

Quæ præterea vetuſtiſſimus & præſtantiſſimus auctor CELSVS de anatomiæ præfatur neceſſitate, in præfatione eius Libr. de re medica p. m. 21. huius ſunt tenoris. *Incidere „autem vivorum corpora & crudele & ſupervacuum eſt; mortuorum vero diſcentibus neceſſarium; nam poſitum & ordinem noſſe debent, quæ cadavera melius, quam vivus & vulneratus homo repræſentant.* Neque longior ero in recenſendo eo, quod ad confutandos tam abſone ſentientes pertinet, maxime cum viri, maiori me iudicii ἀκριβείᾳ pollentes mihi fecerint otium, huius quippe loci ſunt binæ elegantiſſimæ diſſertationes: quarum unius Cl. PRAESES *de anatomes ſubtilioris utilitate & neceſſitate* in Medicina; alterius FRID. HOFFMANNVS *de anatomes in praxi medica neceſſitate* auctor eſt.

Neque minus exteri huius ſtudii neceſſitatem ſatis perſpexerunt; adeoque ea inducti in gratiam ſolummodo iuniorum chirurgorum compendia iis maxime adcommodata publici fecerunt iuris, ut ex Italis GENGÆ liber, quem inſcripſit, *Anatomia chirurgo neceſſaria;* ex Belgis PALFYNI

Anatomia chirurgica (*l' Anatomie chirurgicale.*) Ex Anglis CHESELDENII Anatome & IO. DOVGLASII *Syllabus Anatomiæ Chirurgis ſcitu neceſſariæ*, (haud neceſſariis omiſſis) id ſatis declarant, & gravium quoque modo commemoratorum auctorum ipſiſſimis verbis id ſatis evictum eſt. Quæ autem ex ſtudio anatomico magis exculto medicina cepit incrementa, eadem, *quin & longe maiora chirurgiam inde cepiſſe*, tot Gallorum, Anglorum, Belgarum, Germanorumque inventa, quibus chirurgia emendata atque locupletata eſt, ſatis abundeque commonſtrant.

Non autem, prout ſuperius iam commemoravi, eadem chirurgiæ in Germania ſunt fata, cauſa huius rei ſimul allata, ſtudii nimirum anatomici neglectus, quave perſpecta Potentiſſimus Magnæ Britanniæ Rex GEORGIVS I, plurimos & Medicinæ & Chirurgiæ ſtudioſos Pariſios magnis miſit ſumtibus, quo ibidem notitia Anatomiæ & Chirurgiæ imbuerentur, qui cum reduces facti eſſent, in iuniorum Chirurgorum gratiam acroaſes adornari iuſſit, Profeſſore in hunc finem conſtituto, aliis quoque aliis collatis muneribus; Vnde brevi factum eſt, ut Chirurgi Hannoverani binos obſervationum faſciculos collegerint atque typis exſcribendos curarint; Collectaneis Chirurgicis Hanoveræ anno 1722 & 1723 typis excuſis id teſtantibus. Ad eiusdem Regis exemplum paulo poſt potentiſſimus Boruſſiæ Rex, ut ab interitu artem totius medicinæ nobiliſſimam generique humano ſumme neceſſariam ſuis quoque in terris vindicaret, multos, eosque bonæ ſpei iuvenes magnis itidem ſumtibus Lutetiam abire iuſſit Pariſiorum, pro addiſcendis & chirurgicis & anatomicis encheireſibus ſive artificiis, quas binas artes egregie ibidem vides excultas: atque hæc fuerunt initia digniſſimi, quod imitetur, huius inſtituti, collegii nimirum, quod Berolini nunc floret, medico-chirurgici, (ubi ſimul ſplendidum iſtud noſocomium regis exſtructum munificentia, quod a charitate nomen gerit (*la charite*) videre eſt, in quo omnia miro ſunt diſpoſita ordine) ex qua ſchola quot & quanti manu-

nuum ufu excellentes viri nunc prodeant, notius, opinor eft, quam ut de eo hic prolixius dicatur.

Optandum itaque foret, ut & fplendida hæcce inftituta aliis quoque Germaniæ principibus calcar adderent, fimile quid in terris fuis & præfertim in Academiis moliendi: rem fane, quæ & principum & magnatum, militum & privatam viventium vitam multum intereft, tot infirmitatibus, quibus genus humanum premitur, quæque periti atque circumfpecti operam chirurgi expofcunt, id fatis declarantibus. Quot enim & quantis fonticæ illæ operationes chirurgicæ v. g. cataractæ fubmerfio, fiftulæ lacrymalis, aliorumque oculi vitiorum medela, terebratio, aneurysmatis curatio, calculi, neque minus herniarum, maxime incarceratarum fectio, fanguinis in vulneribus cohibendi artificia, fracturarum & luxationum reftitutiones &c. ut alias pari cum illis paffu ambulantes taceam, fint coniunctæ difficultatibus, nemo rerum peritus ignorat, ita interdum comparatæ, ut oculatiffimis ex iis fefe extricare, fubinde non datum fit: qua vero in anatomicis cœcutiens felicitate aliquid moliri in eiusmodi cafibus poffit, cum revera, ut cœcus quafi in tenebris palpabit, ego quidem non video; fibi itaque minus fidentes & ut famam noftri fuam tuerentur chirurgi huius notæ in fe operationes non audent fufcipere.

Inftituti nunc ratio exigere videtur, ut paucis demonftrem, quem finem in hacce confcribenda differtatione mihi propofuerim, quemve ordinem ego fim fervaturus. Quod ad prius attinet, ego probatum eo, *chirurgi plus intereffe intimius corporis humani noffe fabricam etiam ad fubtiliffima quam plurima usque*, quam medici, (qui febres aliosque varios morbos internos fine ulla anatomes fcientia & empirice quafi curare poteft,) quod fine ullo negotio ex ipfa conftabit tractatione; ubi in fingulis vel faltem quam plurimis operationibus influxum & neceffitatem Anatomiæ dilucide fatis evincam, fimul demonftraturus, omnes & fingulas

circa

circa unam alteramve operationem cautiones adhibendas ex ſola partium ſtructura probe perſpecta eſſe petendas.

Quod alterum ſpectat, ego more anatomicis ſolenni, prius commemorabo, quæ in trunco, & quæ denique in artubus adornari ſolent, circumſtantiis id exigentibus, ut loqui mos eſt, operationes chirurgicæ. In bina ideo hancce dirimam diſſertationem capita, quorum prius enumerabit in trunco, alterum in artubus obvenientes operationes: præmiſſa cuilibet capiti rerum dicendarum Synopſi, ut primo ſtatim obtutu pateſcat, quæ & quales recenſeantur operationes. Prius caput in quatuor iterum diſpescam ſectiones, ubi prima in capite, altera in collo, tertia in thorace & quarta in infimo ventre inſtitui ſolitas enumerabit operationes; poſterius caput binas complectetur ſectiones, priore ſuperiorum, altera inferiorum artuum deſtinata operationibus. En totius diſſertationis ideam! Nunc vero ipſi me accingo tractationi, omnia pro virium tenuitate pertractare adlaboraturus. Faxit ſummus rerum Arbiter, Deus, ut hic noſter, exiguus quidem labor, in ſui gloriam generisque humani cedat ſalutem.

CAPVT I.

COMPLECTENS IN TRVNCO INSTITVI SOLITAS OPERATIONES

SECT. I.

VBI EX ANATOMICIS REPETVNTVR EA, QVAE MAXIME IN CAPITE CVRATVRO LVCEM FOENERANT INSIGNEM, ET QVORVM COGNITIONE DESTITVTVS CHIRVRGVS NIHIL FERE BONI MOLIRI VALET.

SYNOPSIS.

§. I. *Quæ in terebratione,*
§. II. *Quæ in polypi extractione,*
§. III. *Quæ in fistulæ lacrymalis cura & in Ozæna,*
§. IV. *Quæ in cataractæ submersione,*
§. V. *Quæ in parotidum extirpatione ex anatomicis tenenda.*

§. I.

Nihil commemorabo de variis cranii fracturarum speciebus, nec de circumstantiis, quæ hancce operationem suadent, encheiresibusque in hacce operatione observandis aliquid præfabor; sed tantum de iis tractabo, quæ chirurgus ex anatomicis necessario tenere debet, ad caute & bene hic curandum: par denique ratio erit cum reliquis operationibus adhuc recensendis. Terebraturus itaque cranium, omnium, quæ ad efformandam magnam illam capitis cavitatem conspirant, ossium notitiam & modum coalitionis illorum habeat perspectum: ne forte ipsæ suturæ, quasi fissuræ aut fracturæ sint, ipsum decipiant. Neque minus ab ossibus triquetris, *Wormianis* a quibusdam

dictis, & triangulari *Paracelsi* osse, sibi imponi patiatur; cum autem superiorem calvariæ partem constituentia ossa ex duabus distinctis utplur. tabulis sint conflata, (dico utplurimum: nam sæpenumero calvariæ visæ sunt & multas huius naturæ oculis usurpavi, in quibus copiosissimæ intus conspiciebantur, mox ad circularem, mox ad ovatam vel sulcatam figuram accedentes impressiones, ubi ambæ eius lamellæ, arctissime iunctæ luminique obversæ, pellucidæ admodum fragilesque erant; quæ calvariarum frequentia effecit, ut recentiores chirurgi vix amplius in usum vocent ferramentum istud perforans, acuto mucrone instructum, Gallis vulgo *perforativ* dictum, propter periculum, quod ex utriusque menyngis punctura ab eo foret metuendum: nam hoc oculatissimo accidere posset.) His autem meditullium est interiectum; quod tamen non semper certisque in cranii locis nunquam obvium est. Non itaque exspectet, usque dum eo ventum sit; facile enim alteram tabulam, ad vitream accedentem naturam, perrumpendo felicioris successus spe adstantes frustraret, minusque feliciter in hoc negotio versaretur.

Vt nihil dicam de tegumentis capitis propriis, v. g. musculis & frontalibus & occipitalibus, in suprema calvariæ parte galeam aponeuroticam formantium; quamvis vero a chirurgis horum musculorum fibrarum directio vix attendatur, praestat tamen semper, si plagae natura id patitur, *cruciali sectioni* vel si quæ alia aliis placet, *longitudinalem paulo maiorem* ei surrogare; quo efficitur, ut haecce soluta unitas faciliori negotio consolidetur. *Pericranium* ossa exterius idque intimius amiciens, cum illa duræ matris, quæ ocu-

oculorum orbitas inveſtit, portione communicare, non fugiat chirurgum: exinde enim fluit nunquam iſtud prætermittendum præceptum, tegumentorum & communium & propriorum ſectionem ſive læſionem æquare illam pericranii, quin excedere huius illam oportere, quo inflammationes nec non inimicae huius membranæ irritationes gravia ſuſcitantes ſymtomata, per conſenſum latius ſeſe diffundentia, præcaveantur. *Quod de arteriarum*, cumprimis ramificationum trium plerumque arteriæ temporalis, quæ etiam ob *anteriotomiam* noſcendæ, nec non teneriorum illarum venarum cranii exteriorum, quæ per foramen in parietali oſſe, ſi adeſt, ſagittali ſuturæ vicinum, nec non proceſſui maſtoideo contiguum foramen, ſi non deficit, calvariam ſubeuntium ramorum reptatu atque itinere illi conſtare debere, in propatulo eſt: quorum poſteriorum vaſorum cum ſinubus lateralibus & longitudinali communicationem non ignorare, maximæ eſſe utilitatis in Medicina, probant exempla, quorum alterum habet MORGAGNVS in Adverſ. VI. de affectu ſoporoſo detento, per venarum occipitis ſectionem eamque profundam, nec non cucurbitularum admotionem perfecte reſtituto; alterum apud Zacutum extat Luſitanum, qui apoplecticum ope venarum occipitis ſcarificatione priſtinæ reddidit valetudini: quæ bina exempla ſatis probant, quam utile ſit chirurgo tenuiorum quoque vaſorum habere plenam cognitionem. In hac tamen operatione arteriæ temporalis diſtributiones potiſſimum ſunt attendendæ. Sed hæc de exterioribus calvariæ partibus lucem quandam chirurgiæ affundentibus monuiſſe ſufficiat: ad interiores nunc progredimur partes.

Hic primo in censum veniunt *Menynges*, quarum structura chirurgo satis cognita sit: quoniam saepissime accidit, ut non inter binas solum lamellas, ex quibus dura mater est constructa, sed & inter duram & piam matrem sanguis ex alveis suis elapsus sit. Crebriori quoque dissectione familiarem sibi reddat durae matris arteriarum cursum atque iter: ne sanguinem hunc evacuaturus unum alterumve harum arteriarum ramum incidendo offendat. De *principaliorum sinuum*, v.g. longitudinalis atque binorum lateralium situ ipsi constet: ex unius enim alteriusve laesione nullo obsecundans auxilio nasceretur haemorrhagia. Quae ossis temporalis parti squamosae, nec non parietali impressa, ab arteriae durae matris pulsu per caroticum minus transeuntis foramen, videntur vestigia, ea dilacerata in cranii fracturis multum facessit negotii, easque reddit multo periculosiores: qua de causa, & eam a ferramenti acie immunem praestandam esse, eique sauciatae debito occurrendum modo, nemo forte est, qui non videat. Et cum denique pericranium in iunioribus inprimis ope fibrillarum per suturas cum dura matre cohaereat, & ipsas serio vitandas ratio suadet.

Binas quoque insignes interdum *cavitates in parte anteriore & inferiore ossis frontis*, septo osseo a se invicem disiunctas membranaque pituitaria narium cavitatem amiciente itidem velatas extare, non lateat chirurgum; nam & his terebra non est admovenda. Quae commemorata si chirurgus in memoriam revocaverit, non poterit non ad ductum rationis adeoque legitime omnia perpetrare; *praestat autem semper hanc-*

ce

ce operationem iusto ocyus, quam nimis sero adornasse: ob eam potissimum rationem, ne sanguis ex alveis elapsus ruat in putredinem, substantiamque cerebri mollem admodum simili inficiat destruatque contagio.

§. II.

De *polypo* nunc acturus *narium*, non morabor huius vitii causas; sed tantummodo, ut finem meum exsequar, ex anatomicis recensebo, quæ ad bene & feliciter hunc curandum pertinent, ut & ad iustam formandam prognosin. *Ossium ergo omnium, quæ ad narium cavitatem efformandam concurrunt*, situm, figuram reliquave consideranda penitius perspecta habeat: v.g. ossium nasi, maxillæ superioris, spongiosorum, palati, sphenoidis, & præsertim qua ratione os ethmoides ad narium faciat cavitatem, septum inprimis, quatenus est osseum, ex parte suppeditando, quod vomeris incisuræ commissum septum efficit narium; nec non qua parte sinus & frontales & sphenoidales & maxillares in narium hient cavitatem; quæ sit natura membranæ sic dictæ pituitariæ, quæ narium fornicem, ut & in illam sese exonerantes sinus arte succingit: nam & polyposas concretiones in paulo ante memoratis sinubus interdum egisse radices, observationes passim loquuntur. Qui per foramen, ex incisura ossis multiformis, eiusque ossium palati in parte ipsorum superiore, existentis concursu enatum, cui foramini spheno palatini nomen iure competeret, narium antrum subit carotidis externæ ramus, satque insignes per earundem spargit membranam ramificationes, non est prætermittendus sane: maxime cum *a dila-*

 cerato

cerato huius arteriæ trunco in polypi extractione, nullæ arte ſiſtenda ſuborta eſt hæmorrhagia, cuius phænomeni teſtis fui αὐτοπτης.

§. III.

Fiſtulæ lacrymali medelam allaturus non ignoret, quæ ſit ratio lacrymarum & ſecretionis & per peculiare artificium, valvulam quippe ſemilunarem & carunculam, in puncta lacrymalia illarum directionis, cornuum punctis lacrymalibus contiguorum, lacrymas in ſaccum exonerantium lacrymalem, vivam habeat imaginem: nec non quorum oſſium concurſu ductus efficiatur naſalis, utpote inciſurarum proceſſus maxillae ſuperioris, nec non oſſis lacymalis lunatarum coniunctione, quave parte in narium ſpectet cavum memoratus ille ductus. Quodſi vero carie vexati oſſis lacrymalis ſuſpicio vel alia cauſſa incidit, quæ ſui perforationem ſuadet, tunc in inciſione ſub orbicularis muſculi tendine inſtituenda, attentionem merentur & vena & arteria angularis; quamvis ex horum vaſorum læſione nihil prorſus periculi immineat: verum tamen melius in hacce operatione verſabitur illa vitare ſciens, iucundiore præterea adſtantium ſpectaculo, periculum ſemper alicuius operationis ex maiori vel minori ſanguinis profluvio æſtimantium. Quæ autem medendi huic fiſtulæ ratio potiſſimum ſit inſtituenda, id cum ex materiæ per puncta lacrymalia, prægreſſa preſſione, deſtillantis natura, tum ex aliis ſignis æſtimandum, ſola iniectione & ſpecillis ANELII interdum ſufficientibus; ſæpius vero pro nova via, loco obſtructæ, paranda os lacrymale ad naſum perforandum; ubi vero os lacrymale, quod Garengeot in cap. de fiſtula

ſtula lacrymali p.m.70. perioſtio non velari pronunciat, quo inductus exiſtimat, propter huius involucri defectum ipſiusque oſſis teneritatem id tam facile carie exedi. Vicina oſſa, utpote ethmoidis ſpongioſa & illa operiens planum vulgo dictum os, carie ſimul ſi exeſa ſunt, *tunc utique immedicabilis hæc fiſtula pronuncianda.* Sic dictum os vomer & ethmoidis ſpongioſa, nec non oſſa ipſius naſi eroſa quoque deprehenduntur in *ozæna* paululum inveterata: quod vitium adeo deteſtandum comitem habet odorem, ut omnes hoc laborantis conſortium fugiant. Obſervatum pluries fuit, huius atrocis incommodi cauſam in ſinu maxillari ſive Highmori antro latitaſſe. Quo itaque medelam hic afferrent, eradicato uno lateris affecti molari dente. acutoque adacto inſtrumento, ad ſinum usque viam ſibi pandebant: per quam non purulenta ſolum delaberetur materia, ſed medicamenta quoque infunderentur mundificantia. Hanc novam huic vitio medendi rationem ad cel. Anglum DRAKIVM, utpote auctorem, teſte Excell. Præſide, referimus: qui non ſolum hoc vitium primus inter Germanos & Gallos deſcripſit, ſed & nova ſimul fiſtulæ lacrymali occurrendi ratione ſpecillis & iniectionibus, quam primus poſt ANELIVM inſtituit, Chirurgiam locupletavit.

§. IV.

Mei non eſt inſtituti, commemorare inter viros celeberrimos de *cataractæ* natura motas lites, an ſcilicet lentis cryſtallinæ in cauſſa ſit opacitas? an a membrana illam ſepiente, radios viſorios tranſire pupillam renuente, vitium proficiſcatur? Cl. enim Præſes docte, ut

ut ſolet, ophthalmiatri illius quondam Pariſienſis WOOLHVSII, de membrana huius vitii cauſa frequentiore, confutavit ſententiam: cui quoque ipſa autopſia e diametro adverſatur anatomica. Huius potiſſimum loci eſt, a ſummo rerum opifice artificioſiſſime fabrefactum illum globum viſorium contemplari, quatenus nimirum illius cognitio chirurgo ad bene curandum, nec non prognoſin de illum tentantibus vitiis, quæ varia ſunt atque multiplicia, formandam, lucem accendere poſſunt. Membranarum itaque ex quibus oculus eſt conformatus, poſitum, limites atque naturam intimius pernoſcat; neque minus, quo ſitu & ordine humores membranas illas replentes ſibi ſuccedant; vaſorum quoque ſanguiferorum reptatum per nobiliſſimam hanc partem diſſeminatorum habeat cognitionem, quo illa, quantum datum erit, in ſubmergenda cataracta evitare ſciat. Hæc tenentem non terrebit peracta operatione interdum contingens corneæ collapſus, ab humoris aquei ex camera eius anteriore effuſione ortus: quod maxime contingere ſolet, quando ob pertinaciorem cataractæ adhæſionem acus ſolito plus ſurſum deorſumque fuit volvenda, foramenque, per quod adacta erat acus maiorem crebriori hoc motu nanciſcitur diametrum, humori adeo deſtillandi fit copia; fontibus quippe eius cognitis, ſponte illum reſarciri, facile coniectura aſſequetur. Iridem denique acu ne lædat, omni ſtudio caveat & attendat; eius enim læſio indivulſum viſus amiſſionem habet comitem. De viſus ratione formali Chirurgo quoque conſtare oportere ob id arbitror, quo ſtatim, ſi qua eius accidit alteratio, poſſit dignoſcere, qua

par-

parte hæreat vitium? ſanabile ſit, nec ne? quamvis, ſi dicendum quod res eſt, viſus læſionis cauſæ abſtruſæ interdum ſint admodum. Harum ideo partium ſtructuræ cognitione rite imbuto, in promtu erit, multis morbis, modo in ſe et ſua natura ſanationem admittant, quibus oculi obnoxii ſunt, rectius mederi; illos enim ſumma tuendos eſſe cura, quod magnam partem ad vitæ ſimul & uſum & dulcedinem conferunt, nemo facile diſputabit.

§. V.

Contingit nonnunquam, iſtas inſignes inter aurem & maxillæ angulum inferioris glandulas, PAROTIDES dictas, ut & MAXILLARES, in interiori anguli maxillæ inferioris parte ſitas, obſtrui, atque indureſcere, imo & in prægrandem molem attolli, ita quidem, ut ne efficaciſſimis quidem ſubinde obſequantur remediis. Ad *quarum* vero *extirpationem*, ob arterias capaciores non adeo omnis periculi expertem, præſtandam, chirurgus ſat inſignium ab externa carotide proficiſcentium ramorum, qui glandulas has rigant, iter ac naturam pernoſcat, quo, eiusmodi glandulam ſcirrhoſam, aut carcinoma minitantem extirpaturus, omnia ad manus habeat ſupprimendæ largiſſimæ ſanguinis profuſioni opportuna, modumque, quo hunc hic cohibeat, probe noſcat. Ob eandem rationem chirurgo in quacunque parte ſcalpellum admoturo tam utilis tamque neceſſaria ſemper eſt vaſorum iſtius partis, in qua operatur, ſanguiferorum cognitio; quæ ſi vel maiora, vel profundius ſita ſunt, quam ut ex illorum læſione,

oriundo ſanguinis profluvio, apta compreſſione, vel idonea ligatura obviam iri poſſit, nihil ſane moliendum eſt. Cl. PRÆSES primus fuiſſe mihi videtur, qui ex illarum rerum exacta conſideratione harum glandularum induratarum extirpationem præſtitit, quas alii ſcalpello, ob metum mortiferæ profuſionis ſanguinis, aggredi auſi non ſunt, ſuppeditata ſimul earum exſcindendarum ratione: de qua vid. ejus chirurgia. a)

Chirurgos quoque monere alienum haud fore reor, ne incautius ſe gerant, *in reſecando in recens natis linguæ, ſi opus eſt, frenulo;* vel & tumore ſub lingua, *ranula* dicto; facile enim ſubiecta vaſa ſanguifera, venam ſcilicet & arteriam raninam incidendo lethalem ſuſcitare poſſunt hæmorrhagiam; ſicut DIONISIVS obſervavit, b) vel lædendo nervos vicinos, convulſiones: c) ubi ſimul cautio adhibenda, *ne ductus ſalivales glandularum ſublingualium*, a WARTHONIO inventore nomen gerentes, ferramenti aciem experiantur. Sciendum præterea eſt, *ductum Stenonianum* in faciei & ſpeciatim genarum vulneribus diſciſſum ſemper illa reddere curatu difficiliora, quin & fiſtuloſa. In vulneribus itaque hic ampliandis atque tumoribus genarum aperiendis vel reſecandis, ſemper eius habeatur ratio, ne temere diſcindatur.

SECTIO

a) in operat. chirurg. cap. 98.

b) in operat. chirurg. ubi de hoc vitio agit.

c) vid. HILDANI obſerv. 8. centur. III.

SECTIO II.

COMPLECTENS, EAS, QVÆ IN COLLO ADMINISTRARI SOLENT OPERATIONES.

SYNOPSIS.

§. I. *De Bronchotomia.*

§. II. *De Strumarum, ſcrophularum ac tumorum cyſticorum, atheromatis, ſteatomatis, meliceridis extirpatione in collo.*

§. III. *De vulneribus collo inflictis, quatenus hic anatomia utilitatem afferat, demonſtratur.*

§. I.

Expoſitis quamplurimis vitiis, caput infeſtantibus iisque opponendis actionibus ſive operationibus Chirurgicis, quas prælucente ſcientia anatomica eo melius eoque ſecurius adminiſtrari, demonſtravi; tranſimus nunc ad præcipuas in collo inſtitui ſolitas. Quando itaque in morbo, *angina* dicto, lingua, fauces, muſculique pharyngis ac potiſſimum laryngis, valde intumeſcunt atque inflammantur, ſpiritu tamen non plane quidem intercluſo, magna tamen eius difficultate præſente, adeo ut metus ſtrangulationis inſtet ac terreat. Huic inflammationi periculoſiſſimæ, ſi efficaciſſima ad illam imminuendam rite fuerunt oppoſita remedia, verum æger levamen inde haud perſenſerit, non ſine vitæ diſcrimine differtur iſta actio chirurgica, quam BRONCHOTOMIAM ſive LARYNGOTOMIAM, imo adhuc rectius TRACHEOTOMIAM a) ſalutamus, quam ut dextre

a) quia non larynx, non bronchia, ſed *trachea* ſive aſpera arteria inciditur.

dextre peragat chirurgus, ex anatomicis ſitum, fabricamque tracheæ ſive aſperæ arteriæ probe noſcat, nimirum ex annulis cartilagineis, membranis interiectis, conſtructam, & deinde ut locum, in quo operatio eſt inſtituenda, accuratius ſciat, qui eſt interſtitium ſecundum inter & tertium, vel inter tertium & quartum annulum cartilagineum, & poſtea quibus muſculis a parte anteriori aſpera arteria ſit dotata, imo & qua parte nervi recurrentes excurrant non ignoret; ab horum hic enim aliarumque incongrua partium læſione vel diſciſſione multa eaque gravia ſuſcitarentur ſymptomata. Quarum vero partium, ſi veram et vivam chirurgus habuerit imaginem, hancce operationem, in ſe non adeo, ut vulgus cum veteribus putat, periculoſam, modo debito tempore & modo inſtituatur, ſine notabili ſanguinis profuſione aut alio graviori incommodo peragere & tracheam incidere poterit. Imo *ſi corpora peregrina illapſa* quoque ſunt in fiſtulam ſpiralem, ut faba, lapillus, nucleus ceraſorum vel prunorum etc. emoliri ea licebit, ſi modo duo vel tres aut plures etiam annuli inciduntur, donec aſpera arteria ad ea emolienda ſatis pateat. a) Ita quoque *aquis recens ſubmerſis* hac operatione tuto ſuccurri poſſe docuit DETHARDINGIVS, olim Roſtochienſis, nunc Hafnienſis Profeſſor Medicinæ doctiſſimus, b) ſi modo chirurgus mox aſperam arteriam parva plaga, ut in angina, aperire, tubulum ana-

a) caſus notatu dignus videri poterit in Cl. Præſidis chirurgia, cap. de Tracheotomia, dum plerique reliqui chirurgi de hac re tacent.

b) in diſſert. de methodo ſubveniendi ſubmerſis per laryngotomiam. in 4.

anatomicum ei immittere, flatu pulmones diſtendere, atque ſic ſuffocatum motum pulmonis & ſanguinis reſuſcitare didicerit: quæ omnia in anatomia rudis non audebit; vel ſi auderet, perficere recte haud poterit.

§. II.

Strumarum, *ſcrophularum*, *tumorum cyſticorum*, *atheromatis*, *ſteatomatis*, *meliceridis* & ſimilium in collo extirpationem vix quisquam ſuſcipere audebit, niſi in re anatomica probe ſit verſatus; aut ſi eorum extirpationem ſine hac notitia ſuſcipiet, profecto curandos utplurimum ignorantia ſua trucidabit. Atque ex hoc fonte ſine dubio ortæ ſunt illæ lacrymæ, quod tam pauci hactenus eiusmodi tumores ſcalpello auferre auſi ſint; ſed mala hæc utplurimum tanquam inſanabilia proclamaverint & reliquerint. Qui vero, cognita fabrica corporis humani, novit, tumores huiusmodi haud raro cum magnis vaſis ſanguiferis aut nervis, aut aliis nobilioribus partibus non eſſe nexos, ille ſæpiſſime eos ſcalpello vel incidere, materiam noxiam contentam educere, poſtea eos purgare & glutinare rurſus poterit; vel eos integros ſubinde reſecare, aut a partibus, quibus cohærent, ſcalpello ſine damno ſeparare valebit. E contrario etiam Anatomiæ probe gnarus, ubi ex ſtructura & ſitu partium cognoſcit, hos tumores magnis vaſis, nervis, laryngi, aſperæ arteriæ, gulæ, vel ſpinali medullæ ita nexos aut implicatos eſſe, ut ſine horum periculoſa læſione auferri aut reſecari nequeant, ab operatione prudenter abſtinebit: quam ſæpe cum mortis periculo Chirurgus aut circulator quidam temerarius

ſolius lucri cauſa ſuſcipit. Porro ſi eiusmodi mala ramis arteriarum carotidum externarum vel vertebralium non adeo magnis adhærent, qui tamen plerumque hic ſatis largam ſemper ſanguinis profuſionem concitare ſolent, anatomes peritus Chirurgus quidem ſcalpello ea removere ſatagit; verum periculi profuſionis ſanguinis pulchre gnarus, efficaciſſima ad eam cohibendam remedia præſto ſint curet, ut mox malis imminentibus quam potentiſſime reſiſtere valeat. Idem etiam ſentiendum, ſi tubercula talia in collo *medicamentis cauſticis ſive rodentibus* ſunt auferenda. Si enim Medicus ſitum ac naturam partium nobiliorum colli nexumque horum tumorum probe perſpectum non habet, maximo cum diſcrimine eos aggreditur, atque ægris ſic ſæpius mortem inducit. Sapiens contra anatomicus ea, ubi periculum eſt, non adhibebit; vel ſaltem non niſi ſumma cautione; ne ægro noceat, aut eum prorſus interficiat.

§. III.

Si *ad vulnera collo inflicta* deliganda chirurgus accerſitur, cumprimis ea, quæ largius comitatur ſanguinis profluvium, ſine vaſorum colli ſanguiferorum exacta notitia ſanguinem vix cohibere valebit. Ita & *ſi ipſi de partibus in illo læſis coram magiſtratu eſt renunciandum*, tunc utique requiritur, ut perfectam omnibusque numeris abſolutam habeat cognitionem partium in illo comprehenſarum, earumque cumprimis ſitus, v. g. *arteriarum & carotidum & vertebralium, venarum iugularium* internarum & externarum, illasque comitantium *nervorum, intercoſtalis*

ſtalis nimirum, & *paris vagi*, habitudinisque dictarum partium ad *fiſtulam & cibalem & ſpiralem*, ut & quibus in partibus nervi recurrentes diſtribuantur, qua parte *nervus diaphragmaticus* oriatur & pectoris cavum ſubeat; neque minus nervorum brachialium diſtributionem habeat perſpectam, ut & ſingulorum muſculorum ſitum & figuram, quo potiſſimum in inciſionibus abſceſſuum, *glandularum ſcirrhoſarum*, *ac ſcrophularum* exſectione, quantum datum erit, illorum fibrarum directioni ſeſe accommodare, vaſaque maiora, quorum læſiones ſæpiſſime forent lethiferæ, ſcalpello ſubducere ſciat: quæ, quantam habeant utilitatem, cum in curandis hiſce malis, tum in apte præſagiendo dici vix poteſt. Tumorum vero prædictorum mobilium extirpatio, abſceſſuumque in hac parte inciſio temere ſine harum partium intimiori notitia ſuſcipitur.

SECTIO III.

SISTIT EAS OPERATIONES, QVAE IN PECTORIS AMBITV PERAGI SOLENT.

SYNOPSIS.

§. I. *Quæ in pectoris inciſione ſive paracenteſi,*

§. II. *Quæ in mammis cancroſis ſectione auferendis ſcitu ſunt neceſſaria.*

§. I.

SI vel ſanguini ſincero, vel iam in pus converſo, vel aquæ in pectoris cavitatem effuſis, exitum parare velimus, quod cito tamen ſatis perpetrandum, iſtam operationem adornamus, quam auctores *pectoris*

ctoris paracentesin vocant. Vbi tamen hic de signis memoratorum vitiorum diagnosticis, hancce operationem suadentibus, nihil dicam, neque de criteriis, quo in latere nimirum causa, ob quam hæc actio chirurgica adornanda, hæreat, aliquid monebo, cum alii de hisce satis præceperint; sed modo anatomicam scientiam chirurgo hic necessariam adumbrabo. Perfectam itaque omnium, quæ ad pectoris cavitatem efformandam conspirant, partium notitiam sibi adquisiverit, necesse est, utpote ossearum v. g. *costarum*, reliquorumque in iis considerandorum; *vasorum intercostalium* itineris præsertim sive situs in interna & infima costæ ora: ne forte illa, dum pectus incidere vult, lædat, & si forte vulnere læsa sunt, quo artificio illorum hæmorrhagia coercenda sit, sciat. Denique *septi transversi nexus* probe intelligat: unde patebit qua altitudine & loco commode & tuto hæc sit instituenda operatio. Ne autem sacrolumbaris musculi tendines temere discindantur, & debitam a vertebris dorsi dimetiendam distantiam servabit. Quod restat, reliquarum interiorum quoque partium, v. g. pulmonum, cordis, mediastini eiusque interstitii cellulosi, in quo abscessus subinde latitant, ductus thoracici, vasorum sanguiferorum omnium maiorum, imo & œsophagi situm, & functiones, tanquam ungues suos, pernoscat, ut statim ad vulneratum vocatus, ceteris signis & symptomatibus simul consideratis, perpendat, an vulnus periculum alat, nec ne? et apposite præterea de vulneribus interiorum paulo ante recensitarum partium renunciare didicerit.

§. II.

§. II.

Quod ad *cancrosam mammam*, sectione auferendam, attinet, modo in operatione spes supersit, glandulis nimirum subaxillaribus ceterisque iis vicinis ab obstructione immunibus, hic potissimum tum a subclaviis, tum ab axillaribus oriundos per mammarum substantiam disseminatos ramos notet, nec non partes mammis subiacentes, utpote musculum pectoralem utrumque: quod ideo summe utile, quo partem laborantem extirpaturus brachium extendendum amovendumque a corpore præcipiat, musculum pectoralem maiorem hac ratione sectioni subducendo, dum digitis sic commode tangi, percipi & præcaveri eius læsio optime potest.

SECTIO IV.

ILLAS EXHIBET OPERATIONES, QVAS IN INFIMI VENTRIS AMBITV PERAGIMVS.

SYNOPSIS.

§. I. *De abdominis paracentesi*,

§. II. *De herniarum differentiis.*

§. III. *De catheterum immissione.*

§. IV. *De variis lithotomiam administrandi modis.*

§. V. *De ani fistula sectione curanda. Quarum partium cognitio hisce actionibus enumeratis Chirurgicis maxime velificetur, demonstratur, ut in præcedentibus.*

§. I.

Si *aqua hydropicis est emittenda*, chirurgus quacunque ratione istam operationem administrare decreverit, ex anatomia perfecte calleat *musculorum abdominis*

minis ſitum, connexionem, qua parte aponeurotice exporrigantur, quave parte carnei deprehendantur, ut debito loco ventrem ad aquam educendam perforet, & maxime etiam *vaginam iſtam, qua musculus rectus velatur*, ab obliquis abdominis muſculis ſuppeditatam, non ignoret: quippe quod in medela abſceſſuum iſta in vagina latitantium, nec non vulnerum ei inflictorum glutinatione multum ipſi fœnerat lucis; & quam denique ex aponeuroſi horum muſculorum conflatam videmus *lineam albam vitare ſciat. Arteriæ præterea epigaſtricæ* ſub muſculo recto excurrentis, & cum mammaria interna mutuis nexibus ſive anaſtomoſibus, ut vocant, illigatæ memor ſit. In *epigaſtricam*, *umbilicalem* atque *hypogaſtricam* abdominis diviſio, earumque ſubdiviſiones in *hypochondria*, *ilia*, *inguina*, *pubem*, certe non ſunt de nihilo; adeoque illas ſcire multum intereſt: has enim regiones ſcropuloſius quidem diſterminaſſe, non facit modo ad adcuratius vulnera, tumores, abſceſſus, aliave ventris mala determinanda; ſed ad interiorum quoque hiſce regionibus in vario corporis ſitu varie reſpondentem poſitum viſcerum, quæ varia atque multiplicia miramur, eo facilius comprehendendum, imo & ad ſectiones & actiones nonnullas chirurgicas curioſius indigitandas.

§. II.

Quæ in muſculis abdominis, demtis ſive ablatis tegumentis communibus ſatis conſpicienda ſe offerunt *foramina* nonnulla, *peritonæi* interiori tunica retecta, v.g. *umbilici*, atque muſculi exterioris ſive obli-

oblique *deſcendentis annulus*, altero vaſis umbilicalibus in fœtu, ſpermaticis altero in maribus tranſitum concedens, chordaque illa tendinea ex utriusque obliqui aponeuroſi & transverſalis ut & faſciæ latæ fibrillis aponeuroticis effecta, ſub *ligamenti Poupartii nomine* ſatis nota, ab oſſium pubis commiſſura ad oſſis ilei ſpinam ſuperiorem extenſa, tendines muſculorum & iliaci & pſoas, nec non vaſa illa magna *cruralia* ad pedes *transmittens.* Per ea & inteſtinum & omentum interdum, & quidem prægresſis cauſſis violentis, ex abdomine devolvuntur; *qui prolapſus herniæ ſive ramicis nomine in genere inſigniri ſolet* atque varius & multiplex eſt, pro diverſitate partium atque viarum, per quas illæ deſcenderunt, vel ubi hærent: ita ut mox *inguinales*, quæ iterum completæ & incompletæ, vel *bubonocelæ* vel *oſcheocelæ* dicantur; mox *crurales*, mox *ventrales*, mox *omphalocelæ* ſive *exomphali* audiant. Pro partium vero varietate, quæ prociderunt, vel *epiplocele* vel *enterocele*, vel *epiplo-enterocele* vocantur. Quæ de *veſicæ herniis*, neque minus de iis, quæ per foramen oſſium innominatorum ovale extant obſervationes, illas ſuis relinquimus auctoribus, tanquam rariſſime occurrentes. Nihil præterea breviṫati ſtudens hic dicam *de herniis* ſic dictis *ſpuriis*, quando v. g. vel ab humore vel ab increſcente carne, vel a ſpiritu in una alterave parte tumor tollitur; *hydrocele, ſarcocele, pneumatocele* dictis; quamvis ad harum curationem ſcientia anatomica valde itidem ſit neceſſaria; ſed ſolum de prioribus ſeu veris hic dicturus ſum.

Quod ſi accidit, *inteſtinum e ſede ſua dimotum*

ſive prolapſum eſſe, idque facile in ventrem refundi queat, aptis faſciis ſive vincturis parti proſpiciendum eſt, ne denuo evolvatur. Ad has vero rite conficiendas & aptandas, locus procidentiæ chirurgo probe cognitus ſit, quo iis tanto melius hoc præpedire queat: Sed ſi *vel ſtercore accepto, vel flatibus* mire diſtentum inteſtinum vaſtius tumet, quam quod facile retrocompelli poſſit, iter & tractus loci læſi rite perſpectus modum ſubminiſtrant, qua ratione commodius inteſtina refundantur. Vbi inprimis ſciendum, quod iter prolapſus per annulum muſculi obliqui etiam ſit obliquum, ab exteriore interiorem verſus partem, ſcilicet ad ſcrotum procedens. Qui itaque hic prolapſas partes ponere in ſuam ſedem velit, eas non recta ſurſum, nec introrſum compellat, ſed potius extrorſum. Contraria vero ratione res ſe habet, ſi per arcum, qui vaſa cruralia obducit, partes devolutæ ſunt; ubi igitur contrario modo, nimirum introrſum urgendæ ſunt, ſine qua notitia chirurgus ſæpe nihil efficere poteſt, imo potius ægro damnum inferet. In pertinaciori autem malo, quod *herniam incarceratam* vocamus, ſæpe adhibenda ſunt efficaciora remedia, v.g. largior miſſio ſanguinis remediaque emollendi virtute prædita imponenda, & ſi hæc parum ſunt, clyſteres vel conſueti acriores & emollientes, vel ex fumo nicotianæ bonæ notæ, miniſterio machinæ fumiductoriæ, ano immittendi; in caſſum vero hac ratione tentata *inteſtini reductione;* tunc ſcalpellum morbum deſiderare ſcias: quæ operatio, quarum partium maxime cognitionem expoſcat, nunc paucis dicendum. Hic autem omne punctum fert, paulo ante memorata *foramina*, *eorumque*

iter

iter ſive tractum partesque quibus exitum parant, intimius noſſe; quin & de *peritonæi natura* eiusque plicis laminæ internæ, proceſſibusque eius texti celluloſi chirurgo ſatis conſtet, quod ultra ſphæram ſuam dilatatum, partes prolapſas intus fovet; mox facta vel annulorum, ut & chordæ tendineæ inciſione, vel ſartum iſtud, quam methodum Chirurgo Gallo Petito in acceptum referimus, interdum quoque locum ſibi vindicat; vel inciſum, pro rerum varietate, una cum contentis eſt retrocompellendum. *Si autem partium prolapſarum inter ſe & cum illo coalitus ſuſpicio eſt*, maxima cum cautione eius apertura ſcalpello fiat, quo concretum inteſtinum a læſione immune præſtetur: iſte autem coalitus in *herniis paululum inveteratis eſt frequens* admodum. *In exomphali ſectione*, facta nimirum cruciali ſectione, *vitandum poſtea erit hepatis ligamentum rotundum;* qua itaque parte excurrat, dextra ſcilicet, ex anatomicis conſtet, adeoque umbilici ſectio in ſiniſtro latere ſurſum oblique perficienda. *Feliciter vero* ſi ceſſit ſectio herniæ incarceratæ, tunc utique ad amoliendum & avertendum reditum, eiusmodi prolapſum experto proſpiciendum eſt accommodata *vinctura* ſive faſcia robuſta; quæ ita comparata ſit, ut exitum prolabi ſolitarum partium ea ratione præpediat, ne ſubiecta vaſa ſanguifera aliquid inde capiant detrimenti: nam *in inguinalium medela miniſterio vincturæ, vaſa ſpermatica;* in cruralium vero, vaſa eius nominis attentionem merentur: quæ itaque bracheria utrumque præſtant, ad optima referas. *Arteriam adhæc cruralem venamque ſociam* ne lædat maxime attendat Chirurgus, ſcalpellum admoturus a miasma-

te venereo pureque ibi orto *turgidis glandulis inguinalibus*, quas *bubones vulgo* venereos appellamus: ubi potissimum ſcire refert, arteriam ſitu eſſe exteriorem vena. *Non dubitarunt plerique rerum periti* eiusmodi *hernias incarceratas*, remediis oppoſitis efficaciſſimis minus obſecundantes, *nonniſi ſcalpello curari poſſe* pronunciare audacter; quam quoque opinionem rerum uſus calculo ſuo ſæpe comprobavit, laborantibus nimirum ſectionem renuentibus fato cedentibus. Sed non poſſum non memorabilia aliquot hic Helmſtadii notata afferre exempla, quæ paulo ante, quam hic appuliſſem, contigerunt, & a D. Præſide relata accepi. Aliquot ſcilicet fœminæ hernias paſſæ inguinales (quamvis GARENGEOT crurales fœminis magis ſolennes eſſe pronunciet) eas ſine incommodo per aliquot tempus geſſerant, iis demum, neſcio qua occaſione data, pertinacius incarceratis, quam quæ retrocompelli potuiſſent, quamvis adhibitis efficaciſſimis remediis, non niſi in ſcalpello ſpem ſupereſſe aſſeverabant Medici; quod vero conſilium cum diſpliceret laborantibus, quæ mori mallebant, quam ita ſervari, paulo poſt accidit, ut herniæ incarceratæ tumor, de quarum vita fere actum credebatur, ſponte aperiretur, magna puris fœtidiſſimi, excrementorum & lumbricorum copia decidua; diris autem, ante, quam id contingeret, excruciabantur doloribus. Tres ex hisce fœminis ope mundantium & balſamicorum remediorum perfecte convaluerunt, iamque adhuc integra fruuntur valetudine; una pauperrima, & fortaſſe ob victus errores, extincta. Quæ ſat notabilia exempla ideo commemorare volui, ut

pa-

patesceret, nullam regulam tam firmam esse, quæ non patiatur exceptionem, animumque non statim despondendum in eiusmodi quamvis desperatis casibus, cum multi adhuc evadant. Chirurgi Galli parum vel nihil hac de curatione proponunt, hosque casus lethiferos plane pronunciant. Recens quoque exemplum mulieris hernia umbilicali incarcerata & suppurata laborantis, attamen curatæ, refert CHESELDENVS in lib. de alta operatione circa finem.

§. III.

Lotio, ob quamcunque id accidere potest causam, vel penitus *retento*, quod incommodum ischuria audit, vel magna tamen eius reddendi difficultate urgente, quod vitium *dysuriam*, Medici vocant; chirurgus illud manu emoliri tenetur, sine quo auxilio æger sæpe non diu superstes foret; quod ex nulla æque corporis humani excretione, iusto diutius suppressa, maius imminet periculum, quam ex illa laticis urinosi. Quo vero commode id exsequerentur artis magistri, excogitarunt fistulas, CELSI temporibus *æneas*, hodie autem ex argento potissimum conficiendas, quo nitidius lævari & poliri queant: quarum variam magnitudinem urinæ iter mox amplius, mox angustius, longius vel brevius, sollicitat, quasve incurvas esse oportere flexuosus, atque non inoffenso itinere excurrens urinæ ductus satis commonstrat. a) Ante vero quam mentio erit facienda variarum, quæ eam naturaliter reddi prohibere sæpe possunt, causarum, non

a) Figuræ & magnitudines in chirurgia D. Præsidis & apud alios quosdam scriptores chirurgicos videri possunt.

non a ſcopo alienum eſt, paucis *veſicæ partiumque illi contiguarum repetiiſſe ſtructuram* anatomicam: quam iuſto ſcrupuloſiorem eum in finem ſiſtere volui, quo, quando ad varia lithotomiæ genera venero, quæ & quales in quocunque partes aciem potiſſimum ſcalpelli experiantur, demonſtrarem; maximæ quoque utilitatis ſpe, impedimenta a variis partibus iisque affectis proficiſcentia, liquoremque obſcœnum naturaliter emitti prohibentia, eo accuratius hac ratione intellecta atque perſpecta iri. Quam autem in *pelvi*, ex plurium oſſium concurſu, ilei nimirum, iſchii, pubis, ſacri atque coccygis efformata cavitate, quæ una cum horum oſſium conſiderandis, quomodo coaluerit, quibusve id a ſummo rerum effectore adminiculis in teneriore cumprimis ætate præſtitum ſit, ſatis perſpecta habeat chirurgus, ſitam veſicam urinariam & quidem e regione oſſium pubis commiſſuræ cumque inteſtino recto in maribus, in fœminis inſuper cum uteri vagina arcte connexam ſcimus; ex variis membranis, ceparum fere more ſibi ſuperimpoſitis, conſtructa, dilatationis conſtrictionisve ope muscularis tunicæ capax eſt. A parte musculorum abdominis texto peritonæi celluloſo, a parte poſteriore ipſa eius interiori tunica velata, in fundi parte ſuperiore plica peritonæi transverſim excurrente ſuffulta, ipſa exinanita ſatis conſpicua, liquore vero turgente diſparet hæc ipſa plica; quod adeo locum fecit huic opinioni veſicam intra peritonæi locari duplicaturam. Liquore turgida vel flatu diſtenta, in adultis pars veſicæ inferior latitudine plerumque excedit fundum; qui pyri inſtar, cuius pediculus urachus eſt,

an-

anguſtior fit, ut CHESELDENVS eleganter delineavit; a) in infantibus vero & pueris res contrario plerumque modo ſe habet. Quando vero vacuefacta eſt, ſub oſſium pubis concameratione tota abſcondita iacet. *Ad vulnera veſicæ* inflicta eo accuratius determinanda, neque minus varias eius in variis lithotomiæ generibus ſectiones ſive inciſiones indicandas, commode & recte *dividitur* in *cervicem*, ſive collum, *corpus veſicæ* ſive *veſicam ipſam*, & *fundum;* b) partem præterea anteriorem & poſteriorem, ſuperiorem & inferiorem, nec non in partes laterales, quarum partes inferiores, ob ſinuatam figuram, *ſinus veſicæ* haud inepte dici poſſunt. Quas fibras transverſas in veſicæ collo diſpoſitas videmus, arcum æmulantes, *ſphin-*

E

a) lib. de alta operatione pag. 27. Tab. VI.

b) GARENGEOTVS in Splanchnologia ſua, ubi de veſica agit, *de eius diviſione ac diverſis illius partibus nihil quicquam docet*, quaſi hoc res ſit, nullius momenti; cum tamen e contrario in vulneribus & curationibus chirurgicis, quæ in veſica occurrunt, & præſertim in variis calculum e veſica extrahendi modis, ſcitu ſumme ſint neceſſaria, niſi tirones in graviſſimos imo lethiferos errores inducere velimus. Alii iique multi, *veſicam tantum in collum & fundum, omiſſo corpore veſicæ*, ſed male quoque diſtingunt, atque hi & ille, ſi de operatione alta ſcribunt, *fundum veſicæ* in hac curatione incidendum eſſe peſſime præcipiunt; quia eius inciſio, propter urinam inde in cavum abdominis perpetuo deſtillantem, ſemper mortiferas eſt. Itaque prudentiores cum doctiſſimo ROSSETO lib. de partu cæſareo, ubi an veſicæ vulnera mortifera ſint, inquirit, *corpus veſicæ & quidem prope cervicem ejus*, non fundum incidere docent, ubi veſica tuto ſauciari poteſt. Sicuti enim abſonum eſt corpus lagenæ, (cum qua veſica comparari ſolet atque etiam recte poteſt) fundum lagenæ appellare, cum partes ſint diverſæ; ita longe periculoſius imo lethiferum prorſus eſt fundum veſicæ, pro corpore veſicæ & quidem prope collum eius, ut ROSSETVS vult, incidere.

ſphincterem eius anatomici vocitant. Huic glandula ſuccedit, cordis figuram quodammodo referens, totamque veſicæ cervicem, (quæ & urethræ principium dici poteſt) ſuccingens, *proſtatæ* nomine inſignita. A parte autem veſicæ inferiori & poſteriori bina ſunt locata conceptacula, *veſiculæ ſeminales* dicta, liquori ſeminali in teſticulorum vaſis admodum intortis atque anfractuoſis, ſegregato inque epididymidum vaſculis ulterius elaborato, perque vaſa deferentia eo devecto, aſſervando deſtinata. Veſicae collo continuus ductus *urethra* vulgo, CELSO *urinæ iter* dictus, diſcrepantis admodum eſt magnitudinis & figuræ, ſemper viris quam ſexui ſequiori longior magisque tortuoſus, figuram quodammodo literæ S referens, ex duabus validis conſtans membranis, quibus ſubſtantia intertexta eſt ſpongioſa. In proſtatæ vicinia, ubi urethra ſurſum ante oſſa pubis inflecti incipit, deprehenditur textura ſpongioſa reliqua urethræ parte amplior, longitudine pollicem fere æquans, quæ *bulbus urethræ* dicitur; quia non inepte cum cepa comparari poteſt. Quam e contrario eiusdem texturæ in parte urethræ extrema notamus molem, *glans* vocatur: ad quam efficiendam quam maxime facit ſubſtantia cavernoſa urethræ, ut RVYSCHIVS primus docuit, a) eiusque parti poſteriori inſeruntur duo corpora penis cavernoſa. Proſtatam inter & urethræ bulbum quod animadvertitur ſpatium, ſubſtantia orbum eſt cavernoſa, mereque membraneum, adeoque *membranacea urethræ ſubſtantia* dici ſolet. In interiori urethræ ſuperficie quædam notatu digniſſima con-

a) in obſervat. ſuis anatomico-chirurgicis obſ. 100. pag. 137.

conſpectui ſeſe ſiſtunt, fiſtula ſcilicet urinæ ea, quæ pubis oſſa reſpicit, parte aperta; utpote eminentia *caput gallinaginis*, *verumontanum* alias nominata: in qua bina conſpiciuntur oſcula, quæ ſunt ductuum capſularum ſeminalium orificia. COWPERI *glandulas* illamque LITTRII, multaque alia ad eminentiorem alias harum partium cognitionem facientia, hic prætermitto; cum ea tantummodo recenſere organa animus ſit, quæ in actionibus chirurgicis & cumprimis catheterismo & in variis lithotomiæ generibus maxime ſcitu ſunt neceſſaria; ideoque & de *corporum penis cavernoſorum* ſtructura nihil præfabor. Attamen de *muſculis penis*, qui in lithotomia, quæ in perinæo ſive ſub ſcroto inſtituitur, probe obſervandi, nunc pauca proponam; quoniam non levioris eſt momenti res illorum punctum & fixum & mobile, eorumque ſitum ac progreſſum, non ignorare. A parte oſſium iſchii poſteriore, infra illorum cum pubis oſſibus coalitum, originem ducunt bini muſculi, *erectores penis* dicti, qui deinde ſurſum exporrecti, thalamosque corporum cavernoſorum a parte anteriori ambientes, ipſis inſeruntur. Alii *acceleratores* urinæ, itemque *urethræ conſtrictores* dicti, & a parte inferiori ligamenti oſſibus pubis interiecti, nec non ab ea parte oriuntur, ubi muſculos transverſales cum ani ſphinctere cutaneo vides coire, latius deinde excurrentes bulbum & urethræ partem inferiorem arcte ſatis ſuccingunt, ſeiuncti denique a ſe invicem & oblique exporrecti corporibus cavernoſis implantantur. Qui *transverſalis* nomine notus eſt musculus, ab oſſe iſchio haud procul ab ea parte, qua cum oſſe pubis

coaleſcit, ortum ducit, ea fere altitudine, quæ foraminis ovalis partem æquat inferiorem; *inteſtinum* deinde *rectum* & iſtam urethræ partem, quæ *mere membranacea*, ſubſtantia ſpongioſa orbata deprehenditur, dirimit, bulbo quoque urethræ a latere cumque ſuo ſocio ibidem nectitur. Sunt qui unicum illum eundemque continuum eſſe perhibent; ſed hæc de muſculis & penis & urethræ ſufficiant. Nunc ordo rerum *vaſorum ſanguiferorum* deſiderat explanationem, læſionis periculo maxime in lithotomiæ ſpeciebus in perinæo inſtituendis, ſubiacentium. Qui in pelvi ſitis partibus rami arterioſi impertiuntur, ii omnes ab arteria *iliaca interna* ſive *hypogaſtrica* proficiſcuntur; horum itaque diſtributiones propter rei gravitatem nunc ſcrupuloſius proſequar. *Arteriæ hypogaſtricæ* ramus, a latere ſive externa parte veſicæ ſurgens, nomen ſortitur *arteriæ umbilicalis*, quæ ea altitudine, quæ fere medium veſicæ æquat, in adultis tantummodo pervia obſervatur, ubi & veſicæ & utero in fœminis partibusve contiguis ramulos largitur; reliqua hujus arteriæ portio ad umbilicum usque vergens clauſa & in ligamentum quaſi in adultis tranſiit. Ab hypogaſtricæ curvatura quatuor vel quinque ut plurimum originem naneiſcuntur rami; ſed dici vix poteſt, quanta varietas in diverſis ſubiectis ratione numeri, originis & diſtributionis imo & amplitudinis harum arteriarum animadvertatur; adeo ut confuſionis, errorum fœcundæ matris, vitandæ cauſa, hisce iliacæ internæ ramificationibus diverſa imponere nomina, pro partium in quibus diſſeminantur diverſitate, utile hic magis, quam curioſum ſit.

Iliaca

Iliaca itaque, eaque *minor* ea nobis vocatur, quæ ad musculum iliacum amandatur. *Glutæa*, per magnam ossium innominatorum incisuram pelvi exiens, glutæis & majori & medio ramos impertit. In hocce itinere vesicæ partibusque in vicinia locatis ramulos fœnerat. Sed maximam hic illa meretur attentionem, quæ *pudenda interna* dicitur, quæque mox in binos insignes dirimitur ramos. Prior a tergo spinæ ischii, intra bina valida ligamenta, os ischion ad sacrum religantia, excurrit, iterque suum perpetuat in facie interna ischii tuberculi, usque dum corporis attigerit cavernosi hujus lateris thalamum: quo itinere emetito in plures dividitur ramos, *unus in ani sphinctere* disparet, *arteria hæmorrhoidalis externa* cognominata; reliqui *bulbum urethræ & corpus cavernosum tegumentaque* vicina alluunt. Alter insignis ramus, *pudendæ externæ* nomine notus, vesicæ cum recto intestino subit conjunctionem, conceptaculisque in maribus seminalibus, vesicae collo, ac prostatæ ramos impertiendo; quo facto, cum vena socia sub ossium pubis commissura pelvi egreditur, ad finem sive apicem corporum cavernosorum usque sese extendens, hocque in itinere istis corporibus quamplurimis ramulis prospicit. De *hypogastricæ rami sat insignis* per partem superiorem foraminis ovalis ossium innominatorum exeuntis distributione dicere nihil nunc attinet; ni forte id eo nomine necessarium esse dixeris, quod ista arteria, ante, quam per modo memoratam viam pelvi egreditur, ramum non adeo quidem insignem, glandulas rigantem inguinales tegumentaque, largitur; quod in incidendis glandulis

 eius

eius nominis, quo pus, vel virus venereum, quod recondunt, ſui fiat juris, utile eſſe poteſt.

§. III.

Hisce ſatis abundeque, ut arbitror, diſcuſſis, iam commemorare placet, *quæ ſubeſſe poſſunt cauſæ, catheteris immiſſionem impoſſibilem* reddentes. Catheterem itineris urinæ diametro reſpondere, ſaltem non ſuperare eum debere, nemo non intelligit. Verum enim vero mox *ſphincteris veſicæ inflammatio*, vel ſpasmus, mox ſubſtantiæ urethræ ſpongioſæ capitisque gallinaginis intumescentia, vel *abſceſſus* aut *tumor* in glandula proſtata, catheterem in veſicam demitti prohibent. Cl. MORGAGNVS iuſto *majorem proſtatam* huius difficultatis cauſam invenit; a) id quod & ſuperiori anno in viro quodam ſe vidiſſe D. Præſes mihi aſſeveravit, ubi ſimul tota in *ſcirrhum mutata* fuit. Quæ a *caruncula* in urinæ ductu orta, vel a *cicatrice* ſiniſtre curata gonorrhœa, vel a *rugis* ejus ductus, quando ſcilicet *iter urinæ collapſum* deprehenditur, quod ſenibus ſolenne, proficiscuntur cauſæ, immiſſionem fiſtularum reſpuentes, eæ palliativam, antequam fundamentalem, ſi ſpes ſupereſt, aggredi poſſumus, expoſcunt medelam. Iſta itaque operatio adornatur, quam *punctionem perinæi* dicimus, quæ diverſimode diverſisque in locis in hypogaſtrio ſcilicet, vel iis in locis, ubi apparatus & lateralis & magnus adminiſtrantur, inſtituitur: ubi partium in præcedentibus recenſitarum locuples atque viva cognitio itidem nunquam non requiritur. De iis ulterius illius im-

a) in Adverſ. anatom. III. pag. 83.

immiſſionem ſollicitantibus paucis dicendum; quod fit primo ad urinam propter alias cauſas, v. g. *propter calculum ſphincterem obturantem;* quem tamen catheteris beneficio retrocompellere minus tutum interdum eſt, ex quibus caſibus appoſite ſe expedire Chirurgus ſciat; deinde propter *paralyticam veſicæ affectionem*, vel ob urinam iuſto diutius ob aliam cauſam cohibitam, unde a nimia expanſione tonus veſicæ peſſundatur, facultateque illam emoliendi orbatur; vel denique quando *propter cruorem*, *fruſtula carnea*, vel *pus ſpiſſius*, a renibus & exulceratis & ſauciatis decidua, iter eius per veſicæ collum præcluditur, non retentam ſolum emoliendam, ſed eum quoque in finem, *quo de calculi in veſica exiſtentia eiusque magnitudine ac natura certiores nos reddamus:* ſciendum enim eſt, non certius medium de ejus exiſtentia certi quid ſtatuendi illa catheteris immiſſione dari. Rerum varietas interdum flagitat, ope parvi apparatus in veſicæ ſphinctere ita, ut ſupra poſui, irretitum expedire calculum, de quo mox dicendum. Quando in fœminis fiſtulæ ſive catheteris immiſſionem una vel altera ex enumeratis deſiderat circumſtantia, tunc qua parte urethræ orificium in vagina uteri pateat, ſatis ſciat chirurgus; alias eum immittere commode non poterit, ſed dolores, imo & noxas graves mulieri facile concitabit.

§. IV.

Certiores facti miniſterio fiſtulæ *de calculi in veſica exiſtentia*, maioris quam cuius exitus per urinæ iter anguſtius ſperari poſſit, tunc utique, quoniam non

non poſſumus de remediis facultate calculos atterendi, comminuendi, rodendi aut diſſolvendi pollentibus gloriari, utplurimum *non niſi a ſectione ſalus exſpectanda eſt*, quæ in corpore ceteroquin ſano, non decrepito, aut nimis extenuato vel debilitato, eo certius ſperatur. *Quatuor vulgo cyſtotomiæ rationes* hodie habentur atque uſu vigent; & quidem prima, per *parvum* apparatum ſive CELSI methodum, quæ eſt antiquiſſima; altera per *magnum apparatum*, quem & *Marianam methodum* appellant; tertia per *altum apparatum* ſive *methodum Franconicam*, a DOVGLASIIS haud pridem in Anglia inſtauratam, & denique quarta per *ſectionem lateralem* ſive vulgo dictam *Ravianam*, quæ eſt eremitæ illius quondam celeberrimi, fratris JACOBI dicti, Gallis *Frere Iaques*, ſiniſtre utplurimum minusque fauſte ab eo Pariſiis & alibi paſſim exercita, propterea quod in anatomia plane rudis erat, correcta methodus, quam Ravius in Hollandia incredibili felicitate atque ſucceſſu, dum vixit & valuit, exercuit: cui addunt Medici Angli CHESELDENII novum cyſtotomiæ modum, quem a Raviano diverſum eſſe volunt, & DOVGLASIVS primus lateralem ſectionem, cum antea *Raviana* appellata ſit, nuncupavit. a) In nimiam hæcce diſſertatio excreſceret molem, ſi quæ fata hæcce varia cyſtotomiæ genera experta fuerunt, ſcrupuloſius proſequi vellem, ſimulque indicare, quomodo in quolibet dextre manibus uti debeat chirurgus; maxime cum de his artificiis eleganter præceperint D.Præſes in ſua chirurgia & ſat notus

a) Vid. ejus Hiſtoria operationis lateralis, quæ anglice Londini 1726 & deinde Lugd. Batav. 1728 latine prodiit.

tus chirurgus Parisiensis GARENGEOT, in operationibus suis chirurgicis, gallice *Traité des operations de chirurgie:* mea tantummodo refert, brevitati studens hic indicare, quam viam, ex anatome perspiciendam, scalpellum in singulis sibi pandat? quasve partes ante, quam ad vesicam pertingat, maxime offendat vel incidat, quasque potissimum vitandas & ratio & experientia iubent; de uniuscuiusque commodis & incommodis simul quaedam allaturus, quae unice partium structurae probe perspectae superstructa demonstrabo.

Haec per parvum apparatum methodus, quam elegantius, apud CELSVM memoriae proditam invenimus, a) quam pro seculi genio sperari poterat, ab eo quidem, quo methodus per magnum apparatum caput extulit, tempore, apud plerosque evilescere coepit; non ob hanc solum, quod in sola fere aetate puerili tantum, quae multorum est opinatio, adhiberi commode possit, rationem; sed ob eam quoque, qua calculorum angulosorum sive spinosorum, vel mole paululum excedentium, extractioni minus, quin partes eminentioris usus simul facile laedantur, est accommodata. Varietas tamen rerum efficere potest, ut eam nostra adhuc aetate non in pueris solum, in usum optime & commodissime vocare queamus; verum & subinde in adultis, quando v.g. calculus in cervice vesicae quasi incuneatus haereret, vel in principio urethrae esset irretitus, confugere ad eam cogamur, & in ea maxime parte urethrae, ubi substantia sua

F orbata

a) Lib. VII. cap. 26.

orbata deprehenditur ſpongioſa; cumprimis vero quando in ipſum veſicæ collum fortius adactus, figura præſertim conica favente, ſubſiſteret; tunc utique rationi magis conſentaneum, de illo, eo in loco, ubi hæret, educendo cogitare, quam illum imprudentius retroagendo in veſicam compellere, ubi ſummas moleſtias & dolores deinde concitaret. GARENGEOT in cap. *de l' extraction de la pierre au petit appareil*, p. m. 272. exemplum recenſet viri alicuius, cui calculus in urethræ parte hærens membranacea, hac methodo, parum tamen mutata, a celebri quondam Pariſino chirurgo, lithotomo famoſo, Thibauto fuit eductus. Quibusdam tamen difficultatibus atque periculis patet hæc cyſtotomiæ ratio. Nam non conceptacula modo liquoris in teſticulis excerpti ſeminalis, itemque inteſtinum rectum facile lædi poſſunt; ſed eo potiſſimum nomine infamata eſt, quod propter calculi figuram irregularem, anguloſam vel ſpinoſam, qui hac in methodo cathereris ſulco inſtructi munus gerit, veſica perfecte pro calculo extrahendo aperiri nequeat, atque inteſtinum denique rectum una cum veſica mirum in modum a ſpinis & eminentiis eiusmodi calculorum obteruntur: quo fit, ut diri dolores & ſpasmi ſuſcitati mortem maturent. Nec minus difficultatis exhibet minor & lævior calculus ſæpiſſime digitos non ſatis cautos & firmos effugiens; mollibus denique & arenoſis exiſtentibus calculis, adeo, ut facile dilabantur, impoſſibile quandoque eſt, viam patefieri poſſe, per quam promatur.

Hæc

Hæc de cyſtotomiæ vetuſtiſſimæ difficultatibus monuiſſe ſufficiat. *Nunc de ea, quæ per magnum apparatum fit, calculi ſectione*, paucis disquiram, viſurus, quæ partes in illa offendantur? quasnam prærogativas, quasve comites habeat difficultates? In cadaveribus, quæ hanc perpeſſa ſunt operationem, diſſectis, urethram, bulbum urethræ, veſicæ collum, proſtatamque ad veſicam usque diviſam, vel per ferramenta immiſſa, vel per calculum eductum, ſicut DRANIVS egregie obſervavit ac notavit a) deprehendimus. Ad huius methodi indivulſa incommoda, iſtius pudendæ internæ in bulbo urethræ eiusque textura ſpongioſa diſtributi *rami arterioſi diſſectio* refertur; quæ tamen difficultas eo tantum nomine in cenſum venit, quod ob inde enatum ſanguinis profluvium operatio retardari poteſt. Maius autem periculum ſubeſſe ſolet, quando a *paulo maioris molis calculo* cervix veſicæ, per quam extrahendus eſt, ultra ſphæram ſuam dilatatur, imo ſæpiſſime laceratur; omni quamvis adhibita cautione, ne veſicæ collum, proſtatæque corpus, (quod & plane divulſum ab urethra aut veſica deprehenſum fuit) idque propter ſolito maiorem, quam ſuſtinere debuit, dilatationem, dilacerentur atque dirumpantur, in quo præſertim rudius procedentes committunt.

Accidere quoque ſolet, maiori calculo promto ſive extracto laborantes *involuntariam*, modo per aliquod tempus, modo per totam vitam, laticis uri-

a) in libro eius, cui titulus: *Parallele des differentes manieres de tirer la pierre hors de la veſſie, par* LE DRAN.

urinosi infestare *excretionem*, quam *incontinentiam urinæ* vulgo vocare solent. Dilaceratis admodum hisce partibus, cum a mole, tum ab aspritudine aut aculeis calculi, vel si pure in vesica moto, fistulæ, per quam destillaret pus, eiusque per longius iusto temporis spatium usus necessitas fuit; vel si quando laborantes ab eo, quo sectionem sustinuerunt, tempore duranteque curatione macie confici ceperunt: quarum rerum una vel altera præsente, non potest non aliter fieri, quin fissa vetustate indurescant, certo callum habitura; ubi tamen in iis fistulis, quæ maciem supervenientem pro causa agnoscunt, spes affulget, fore, ut cellulis iterum turgescentibus pinguedine, ea, quæ inducta fuit durities iterum aboleatur, prout solertibus id literis consignatum invenimus observatoribus. Quod reliquum est, nimium dilacerata prostata, obtritisque osculis ad latera capitis gallinaginis patentibus, nec non iis, quæ prostatæ liquorem plorant, certe sæpius ad suscipiendam prolem inhabiles redduntur sanandi. Superest de iis dicere, quæ hancce methodum satis commendant. In omni vesicæ constitutione, calculique natura discrimineve eius vario, modo mole haud excedat, vel angulosus vel spinosus non existat, hæc sibi locum vindicat methodus, præsertim si artis magister in alia æque dextre uti manibus nesciat. Omnium ergo, quæ habentur, methodorum encheireses apposite exercere discat, quo ad omnem vesicæ calculique naturam itidem variam docte se componere sciat; istam maxime in subsidium vocans methodum, quam res flagitant in uno alterove curando. Nullo non negotio fracto vel dilapso calculo

culo forceps iterum demitti in veſicam poterit; globuli adhæc arenoſi a calculo decidui ſuperſtites facile cum liquore obſcœno emanabunt. Quando veſicæ, urgentibus circumſtantiis, medicamenta puri movendo idonea erunt infundenda, eoque moto, ipſa liquore erit eluenda, commode minor fiſtula introduci poterit. Quod reſtat, eæ, quæ nimiæ obſecundarunt dilatationi partes, haud difficulter ſæpe priſtinum ſuum robur naturale, quod tonum ſalutamus, recuperare queunt, pureque ſuborto, iterum glutinari.

De ea, quæ fit *per altum apparatum*, methodo dicere nunc nihil non attinet, quam reliquis excellentiorem auctores quamplurimi recentiores pronunciare non dubitarunt; quod & laticis urinoſi involuntariam excretionem fiſtulasque in perinæo non habet pediſequas. Sed eandem ſuis quoque ſubiacere difficultatibus, ubi tamen commoda cum incommodis collata longe illa his antecellunt, paulo infra, quando de eius commodis dixero, fuſius proſequar. Quæ in ſuperioribus veſicæ partium ei nexarum, earumque inter ſe habitudinis, quoad ſitum & figuram ſuppeditata fuit idea, hac in operatione maxime menti obverſetur, alias hallucinabitur admodum hac methodo utens. Veſicam exinanitam ſub fornice ex oſſium pubis concurſu enata, abſcondi, ſupra poſui; quoniam vero calculo laborantes, ob ſtimulum fere perpetuum & moleſtiſſimum ſolito frequentius urinam reddere coguntur, quam a cuius copia veſica commode diſtendi poſſit, emergit inde fere neceſſitas illam replendi: quo liquore turgida oſſium pubis commiſſuram altitudine excedat, eoque

melius ſectioni pateat. *Veſicæ autem repletionem non ſemper eſſe neceſſariam*, imo interdum plane impoſſibilem, varia exempla, quæ apud auctores, qui hac de methodo ſcripſerunt, & cumprimis apud Cl. Præſidem, cum in diſſertatione de *Alto Adparatu*, tum in Chirurgia ſua, videri poſſunt; quin & ipſe huius methodi inventor PETRVS FRANCVS, neceſſitate ita flagitante, haud repleta veſica, ad hypogaſtricam iſtam ſectionem confugit, victus parentum pueri, quem curaverat, precibus: quæ etiamſi ex voto ceſſerit, deſperatam tamen iſtam pronunciavit, ſerioque illam diſſuaſit. Simile quid notavit ROSSETVS, quod legimus in eius de partu cæſareo tractatu pag. 282. editionis Pariſinæ, illudque exemplum etiam retulerunt DOVGLASIVS in Lithotomia Douglaſſiana edit. II. & CHESELDENVS in lib. de alta operatione. Verum tamen maiori ſemper cum circumſpectione, omnique, cuius capax eſt chirurgus, dexteritate erit adminiſtranda hæc ſectio, veſica omni liquore vacua. Ob ea vero *commoda cæteris methodis hæc ſuperior prædicanda*, quod *calculi maiores*, *anguloſi*, *ſpinoſi* beneficio huius methodi commodius, ſine notabili partium dilaceratione, prout in methodo per magnum apparatum ſolenne hoc admodum eſſe ſolet, promi poſſint. *Molles* denique, *fragiles* atque *arenoſi calculi*, quamvis facile quidem dilabantur, tamen digitis in veſicam immiſſis, quod eſt huius methodi commodum ſingulare, omnia eius fragmenta quam curioſiſſime educi queunt, ſingularibus ſimul, ſi res flagitat, adhibitis ferramentis, v. c. cochlearibus in hunc finem excogitatis. Cæteroquin *partes veſicæ*,

v.g.

v. g. eius *collum* ſive *ſphincter*, continuum ei urinæ iter, *urethra* vulgo dictum, illiusque principium ambiens *proſtata*, reliquave *generationis negotio famulantia organa*, v. c. penis musculi, veſiculæ ſeminales earumque ductus excretorii, illibata permanentia non minus hancce commendant methodum: eamque etiam ab *urinæ incontinentia fiſtulis que in perinæo* eſſe quam alieniſſimam, paulo ante iam tetigi. *Vreter* atque *inteſtinum rectum* nulla ratione læduntur, nec *vaſorum maiorum diſciſſio* hic facile eſt pertimeſcenda; nam exigua plerumque ſunt vaſa per ſuperiorem veſicæ partem diſtributa. Eo quoque nomine ſeſe commendat, quod *paucioribus in hac methodo utimur ferramentis;* nec a *catheterum* ſulcatorum *rudiori contactu* inducta urethræ atque veſicæ mala, qualia obſervabit TOLETVS in lib. de lithotom. cap. XIII, ſunt metuenda. *Ductoribus*, qui in magno apparatu & laterali ſectione adhibentur, *profundius immiſſis veſica hic perforari haud poteſt;* nam hæcce ferramenta in hac operatione non vocantur in ſubſidium. Laqueis præterea hac in methodo fere ſuperſedere poſſumus, præſertim in pueris; quo fit, ut non tantus, quantus in prædictis methodis, curandis incutiatur terror. Quod omnia, *quæ in veſica geruntur* appoſite *digitis explorare valemus*, non pro minore eſt reputandum commodo. *Calculi minores*, quanta difficultate in aliis methodis veſtigentur, de eo inter alios conqueritur magnus ille methodi Ravianæ præco DENYSIVS, ita ut etiam propterea ab operatione prorſus deſiſtendum ſuadeat: a) qui tamen

a) in obſervat. ſuis chirurgicis de calculo.

men hac in methodo, præſertim ſi digitis ano immiſſis, veſica a miniſtro, una cum calculis ibidem hoſpitantibus, ſurſum propellitur, facile chirurgi digitis ſeſe obtrudunt. *Calculi veſicæ adhærentes* cumque illa concreti, quale exemplum habet Cl. Præſes in ſua de alto apparatu diſſertatione, ut vetuſtiores obſervationes iſtamque THORNHILLII a) nunc taceam, digitorum beneficio facile ſui iuris fieri poſſunt. *Calculo in foveis atque plicis veſicæ*, quales RIOLANVS etiam vidit, nidulante, vel curando catheteris ſulcati immiſſionem abnuente, vel alia cauſa urgente, quæ illum demitti prohiberet, qua, quæſo! methodo laborantem a calculo liberares? Quod denique *hæc methodus pro omnium facillima* a ROSSETO & PIETREO Med. Pariſino aliisque nonnullis habetur, eo quidem nomine verum eſt, quod rectiſſima & breviſſima per tegumenta & musculos inciſos ad veſicam itur, ea nimirum ſatis repleta & probe diſtenta; contrario vero modo re ſe habente, veſica ſcilicet non repleta propter anguſtiſſimum inter oſſa pubis & peritonæum ſpatium, b) facilemque fundi veſicæ lethiferam læſionem, difficillimis profecto eſt accenſenda. A DENYSIO, lithotomo Leidenſi, adhuc variæ contra hanc methodum motæ ſunt obiectiones & difficultates, & 1. quidem eam, ut perhibet, in plurimis, multas ob rationes ſæpe eſſe impoſſibilem 2. eam eſſe diuturniorem laterali; 3. eam eſſe atrocioribus coniunctam doloribus; 4. eam in minoribus veſicis

a) Vid. Lithotom. Douglaſiana edit. II. pag. 9. & MORAND. Traité du haut appareil p. 152.

b) conf. BIDLOI Anatom. Tab. 41.

veſicis adminiſtrari haud poſſe. 5. Obiicit a penis compreſſione, ne liquor infuſus diffluat, oriunda incommoda. 6. Reſupinum curandorum perpetuum decubitum etiam tanquam difficultatem venditat. Ultimum regerit fruſta calculi & arenulas maiori difficultate hac, quam laterali methodo, educi, homineſque alta ſanatos operatione diu continere urinam haud poſſe, quas tamen recenſitas difficultates Excell. Præſes in chirurgia ſua latina, quæ proxime prodibit, quam doctiſſime diſcuſſit atque expunxit.

Ad *difficultates, quibus alta iſta methodus patet*, iam tranſeo, ne quis exiſtimet me temere velle, eam promiſcue eſſe adhibendam.

Quo nimirum oſſium pubis ſupereminerer commiſſuram veſica, illam fiſtula argentea ſive cathetere, Gallis vulgo *algaly*, cui ex mente CHESELDENII bovis ureter, vel ut alii volunt galli Indici aſpera arteria, vel etiam fiſtula ex corio idoneo accommodari poteſt, replendam præcipiunt auctores; quod ſi vero iuſto citius Chirurgus repletionis voti damnari cupit, diris ſuſcitatis doloribus fine ſuo excidit, opuſque inabſolutum relinquere cogitur: naturam enim hic, ut in omnibus æmulari decet, latice quippe urinoſo ſenſim ſenſimque per ureteres in veſicam deſtillante. *Corpore* denique *ipſius veſicæ*, a *parte ſcilicet poſteriore*, quæ inteſtina & cavum abdominis ſpectat, inciſo, liquor obſcœnus in abdominis cavum ſeſe exonerans, putreſcendo ſimul putredinoſa contenta in eo viſcera adficiet labe, & ex hoc fonte ſcaturit genuina lethalitatis & vulnerum veſicæ in univerſum & ſpeciatim etiam

huius male administratæ sectionis causa. Quod ne fiat, maxime velificatur ista encheiresis, quando scilicet sectionem in ima anteriore vesicæ parte e regione fere iuncturæ ossium pubis inchoatam, prudenter & cumprimis scalpello lenticulato sursum ducimus; qua encheiresi adhibita peritonæum aut fundum vesicæ non facile lædes. Si quis enim in eiusmodi minoribus vel collapsis vesicis sine peritonæi & fundi læsione incidendis non satis est versatus, aliam potius methodum, in qua melius manibus uti didicit, sequatur. *Minores igitur vesicæ huic methodo minus quam ampliores sunt adcommodatæ;* quamvis duorum ac trium annorum pueri hac methodo a calculo feliciter liberati sint. Vlterius hic monendum duxi, *non æque facile trigesimum annum supergressos huic methodo esse subiiciendos*, maxime *debilitatos* admodum diuque iam calculi doloribus excruciatos; vel aliis morbis simul detentos v.c. ulcere renum, vesicæ etc.; quamvis etiam interdum senes ea feliciter restituti sint. Causa, ob quam hæcce cystotomiæ ratio commode provectioris ætatis hominibus adhiberi haud potest, feliciusque utplurimum in iunioribus cessisse observatum fuit, nullam fere aliam idoneam novi, quam quod, experientia teste, in iunioribus hæc vulnera leviora plerumque symptomata moveant, ac certius & facilius, quam in senioribus glutinentur. Modo recensitam opinionem Cl. Præses in sua, quam de alto habuit apparatu dissertatione, nec non in chirurgia, itemque DOVGLASSIVS in tractatu de alto apparatu, CHESELDENIVS, SMITHIVS, TORNHILLIVS apud DOVGLASIVM & MORANDVM aliique calculo suo

com-

comprobant, priore asseverante, nullum ex iunioribus, quos ab hoc malo huius methodi beneficio vindicavit, exspirasse. TOLETVS, a) GARENGEOT b) aliique modum hanc sectionem administrandi suppeditantes, *vesicæ fundum sauciandum imperant;* forte haud memores diversarum partium vesicæ earumque rectæ divisionis & denominationis, eamque bene menti sibi non sistentes, alias facile, hoc tuto fieri haud posse, perspexissent. Imo GARENGEOTVM tanto magis comprehendere oportuisset; quippe qui singularem & omnibus reliquis præstantiorem se peritonæi in sua Splanchnologia dedisse crepat descriptionem, fundum non posse ita incidi, ut maioris molis calculus possit promi; quin peritonæum simul læsionis periculo certo subiiciatur. Ipse ROSSETVS, in suo de partu cæsareo tractatu, iam *fundi incisionem damnat* atque prohibet, eamque in corpore vesicæ & quidem iuxta cervicem eius instituendam esse præcipit. Quam postremum lineæ albæ incisionem nonnulli, ut GARENGEOT, in hac sectione periculosam adeoque serio vitandam esse, auctores sunt, de lana caprina disceptant; nam æque facile consolidari potest, ac musculi incisi, teste experientia, optima rerum magistra. c) Quoniam vero unam methodum præ altera certis in casibus magis convenire ratione & usu didicimus, idque pro ægrorum, vesicarum, calculorum, aliarumque rerum va-

 rie-

a) Lib. de Lithotomia, cap. XIII de alto apparatu.

b) operat. chirurg. cap. de alto apparatu.

c) conf. MORANDI libellus de alta operatione pag. 92. 209. 235. 250. itemque WINSLOVII dissertatio in eodem libro, p. 330. ubi hæc cautio ficta atque imaginaria prædicatur.

rietate; prona fluit consequentia, in omnibus & singulis chirurgum, qui arduam hanc curationem suscipere vult, exercitatum esse oportere; quo ad hanc varietatem, prout opus est, rite sese componere possit.

Ad SECTIONEM LATERALEM RAVIANAM transeo: quae si ad amussim eius methodi, quam tamen sanctiorem habuit, a) & non nisi a quibusdam, qui ipsum sectionem hanc perficere viderunt, quantum ex visu sive aspectu cognoscere potuerunt, descripta est, debite administratur; dissecto deinde ex arte & prudentissime cadavere, partem urethrae membranaceam, glandulae prostatae partem superiorem, secundum longitudinem parum incisas, vesicae cervicem, ipsumque eius corpus ad latitudinem transversi digiti vel fere pollicis sauciata deprehendes. *Musculi* praeterea *elevatoris ani* huius lateris portionem ac textum, qui musculum hunc atque vesicam interiacet, cellulosum simul offendis; eiusdem quoque lateris liquoris genitalis conceptaculum incisionem interdum, levissimam tamen, experiri potest, quae vero tanta non est, quanta illud suo non amplius fungi officio prohibere possit. ALBINVS, filius, in vita RAVII, quam cum orbe litterato communicare voluit, ubi simul ipsius secandi methodum ea, qua potuit accuratione adumbravit, sustinet quidem, (quamvis ALBINVS Pater, quod cervicem Ravius inciderit,

a) DENYSIVS quidem in observ. suis chirurg. pag. III. asseverat, RAVIVM huius artis mysteria in articulo quasi mortis ipsi revelasse. Sed cum ALBINVS pater & filius in vita eius referant, RAVIVM tunc non compotem mentis fuisse, vix DENYSIO fides haberi hic poterit.

rit, auctor existat,a) *ipsum tantum vesicæ corpus* sauciasse, reliquis ipsi contiguis partibus, urethra scilicet, vesicæ collo, prostataque prorsus illibatis permanentibus; sed DOVGLASSIVS in methodo laterali & MORANDVS in Schedula Acad. Reg. A. 1731. contra ALBINVM filium, solum vesicæ corpus incidi hic haud posse, sustinuerunt; ipsa quoque partium structura anatomica, quin & toties a GARENGEOTO & PERCHETO, itidem Chirurgo Parisiensi, ut & a Præside non infausto omine facta sæpiusque repetita circa hanc sectionem in cadaveribus pericula huic subscribere opinioni vetant. Quare & ego non dubito asseverare, *Ravianam inter & istam chirurgi Angli Cheseldeni methodum nullam* fere intercedere differentiam, præter illam forte, quam ab auctoris huius singularibus ferramentis encheiresibusque mutuari dixeris. Quæ hanc *methodum comitari solent difficultates*, nonnisi certo respectu tales salutari possunt; & si dicendum, quod res est, tanti haud sunt momenti, quæ hunc cystotomiæ modum suscipiendum dissuadeant: vesica quippe affecta, catheteris contactus dolores pariet atroces; vesica parva vel callosa existente, catheteris curvatura non æque bene spatio, quod ossium pubis fornicem atque ischii tuber interiacet, nec obverti nec protuberare satis, adeoque difficilius ipse catheter, quamvis peracta integumentorum incisione, vestigari poterit. DRANIVS difficultatibus huius methodi accenset, istam, quam fistula minor argentea, quæ in magno apparatu per vulnus in vesicam a quibusdam immitti solet, e sede sua deturbata, ite-

 rum

a) in oratione in obitum RAVII pag. 29.

rum demittenda, puris movendi in vesica urgente necessitate, quod in duriuscula vesica, fungorumque extractione præstita nonnulli auctores necessarium iudicant, exhibere posset. Sed ipsum Fratrem IACOBVM, RAVIVM, ac CHESELDENIVM, illam fistulam sive cannulam nunquam in usum vocasse constat; quin ipse RAVIVS ipsam adhibendam eam ob rationem dissuasit, quod callum adeoque & fistulam ab eius usu oræ vulneris sæpe essent habituræ. Recenset adhæc DRANIVS aliquot exempla, ubi suppuratione in vesica orta, pus commode per vulnus destillavit, quamvis non demissa in vesicam argentea illa fistula; incommodum adeoque non est dicendum, quod plane ad rem non pertinet. *Altius insuper vel humilius secando chirurgus admodum offendere potest*; priore casu, pudendæ arteriæ ramus internus facile discinditur, & hoc nomine pluribus Fratris IACOBI scalpellus fuit exitiosus: posteriore vero, intestinum rectum læsionis patet periculo; quod & imprudenter ab ipso eremita Sequano modo memorato a Meryo alisque sæpius læsum fuit repertum. In id ideo intentus maxime sit Chirurgus, *ut musculum inter erectorem atque acceleratorem* ad cervicem ipsamque *vesicam scalpello viam sibi sternat*, devia omni modo quam cautissime vitando. Addo ex hac methodo redundantia commoda, *vesicæ minores æque ac capaciores* huic sunt satis opportunæ methodo. Nulla ad erectores corporaque nervosa, &c. transeunt vitia ab hac adhibita methodo, ut in magno apparatu; urinæ incontinentiæ, fistulæque in perinæo perennes, quin & facultatis generis humani servatricis iactura, non

æque

æque facile in iis, qui hanc ſectionem paſſi ſunt, obſervantur: verbo, *neque generationi neque urinæ continendæ deſtinatæ partes hac ſecandi ratione rite inſtituta* noxam ſentiunt. A fratre quidem IACOBO ſecti plurimi vel laticis urinoſi involuntaria excretione, vel ſuſcipiendæ prolis deſperatione, vel fiſtulis in perinæo turpiſſimis relictis vitam redimerunt; quæ tamen phænomena non ad ipſam methodum, ſed ad eius cæcam ignorantiam ſiniſtreque peractam ab ipſo ſectionem iure pertinent: temere enim confodiebat partes idque ferramentis non ſat idoneis. Quæ in magno apparatu quamvis aliquatenus ſectæ partes, v. c. acceleratorum alter, bulbusque urethræ, illæſa fere manente ea parte, quæ *urethræ pars membranacea* dicitur, dilatantur quin *dilacerantur, admodum, glanduloſo corpore proſtata* ſimul vehementius obtrito; eæ omnes in laterali, ut loqui amant, apparatu partim ſunt immunes ab eo inde redundante periculo, partim plane non ſectioni obviæ. Inciduntur enim omnino partes ſupra indicatæ, per quas educendus eſt calculus, iisque ſemel patefactis vix ulla amplius vis infertur. Sectione præterea partes minus quam contuſione atque dilaceratione lædi, facilius quoque eas glutinari, omnium ſagaciorum eſt conſenſus atque opinatio. Quam facilis denique & appoſita ſit per lateralem ſectionem *veſicæ expurgandæ ratio*, ſectionis ſatis indigitat locus: quam commodiſſime enim, ſi quæ ſunt mucoſa, arenoſa, cruenta ſponte ſe per hanc viam evacuare atque derivare poſſunt. *Mitiores hanc ſectionem comitari dolores*, & a priore & a poſteriore indubitata eſt veritas; quoniam partes ſemel

ſcal-

ſcalpello inciſæ ulterius non dilacerantur; maiorem, quoque facile, ſi forte opus eſt, ſubire per ſuam naturam dilatationem poſſunt. *Largior ſanguinis profuſio* in hac ſectione, debite tamen peragenda, non eſt facile pertimeſcenda: præter ramulum enim hæmorrhoidalis externæ arteriæ nullum amplius læditur vas ſanguiferum, qui ipſe diſciſſus ſtatim ſeſe coarctando ſanguinis non excitat profluvium, ac ceteroquin etiam nihil adfert incommodi. Inflammantur rarius vicinæ partes, quoniam mitius calculi extractio peragi poteſt, atque ſic violenta cervicis dilaceratio evitatur. Longe aliter ſe habet res in magno apparatu; ubi propter violentam cervicis & urethræ diductionem ac dilacerationem inflammatio longe lateque populari viſitur, extractione cumprimis violentius acta. Quæ in ipſa ſectione ſumme obſervatu ſunt neceſſaria, quo ſcilicet nates ſint elatiores, crura diducta, calcanei ad nates retracti, atque vel deligati vel a duobus robuſtis firmiter comprehenſi ac firmati, ut Fratri JACOBO placebat; ea omnia, ſi menti obverſantur, quæ intus geruntur, ſatis arguunt, extenſis, ſectione peracta, cruribus, oras plagæ inflictæ ſatis adduci ſive applicari ad ſe invicem: quo fit, ut non facilius ſolum vulnus glutinetur; ſed, quod caput rei eſt, urina quaſi cogatur, viam quærere ſive affectare naturalem: ubi, quamvis nonnulli urinam potius per vulnus, quam ipſius iter naturale, propter validum ſphincteris reniſum, diffluere exiſtiment, experientia tamen plurimorum, qui hanc curationem ita inſtituerunt, iſtam ſatis explodit opinationem.

Singularem quoque meretur animadverſionem

SECTIO CHESELDENIANA; quam, etiamſi a Raviana non multum eam diſcrepare, in antecedentibus monui; tamen & ferramentis & modo, ubi & qua ratione veſicam & collum incidit, illam ab ea revera differre, non a vero abhorret.

Quo vero demonſtrarem, *quæ & qualis ſectionem Cheſeldenianam ac Ravianam intercedat differentia*, paucis hæc habeto. Vulnus exterius eo fere in loco infligit, quo & IACOBO & RAVIO id infligere ſolenne erat; ſed longius ſupra & infra illud ampliat, eum potiſſimum in finem, quo eo commodius per vulnus amplum ferramenta, quæ placent ac neceſſaria ſunt, in veſicam demitti, calculique, cumprimis paulo maiores, promi facilius queant. Interne vero, dum finem urethræ, totum veſicæ collum & ſimul partem veſicæ huic proximam incidit, quo IACOBVM & RAVIVM itidem imitatur, id agit, quo ſcilicet & interne iuxta veſicam & in ea primo ampliorem plagam, ſine inteſtini tamen recti læſione, quod alias in apparatu laterali facile lædi poteſt, efficere & denique calculos, eosque maiores, tanto commodius emoliri per hoc quoque vulnus ipſi in promtu ſit.

Sed *recentiſſimam* quoque eius methodi rationem, quam DOVGLASIVS patefecit, hic ſuppeditare a ſcopo noſtro haud alienum eſſe duxi, quæ ſic ſe habet. Scalpellum, facta prius, ut antea dictum eſt, plaga externa, primo in veſicæ partem inferiorem & lateralem, ſive in ſinum veſicæ ſiniſtrum, poſt & mox ſupra glandulam proſtatam & ſupra conceptacula ſeminalia demittit, plagamque hanc poſthæc antrorſum per ſphincterem veſicæ, proſtatam & ſuccedentem huic

H par-

partem urethræ membranaceam usque ad bulbum eius continuat; hac quippe encheiresi eo certius intestini recti impediri læsionem, quam in præcedente & Raviana methodo, asseverat; in priore enim incidendi ratione bulbum urethræ obesse contendit, quo minus sulcus catheteris commode vestigari ac eo duce plaga infligi possit. Examinatis iis partibus, quæ in CHESELDENI methodo sectioni maxime obnoxiæ sunt, simul constare arbitror, quod si imago earum partium, per quas ex parte incisas ex parte dilatatas, interdum dilaceratas quoque in magno apparatu ad vesicam itur, menti adhuc legentis obversatur, tunc hanc methodum cum magno apparatu multum alere affinitatis, ipsi in propatulo erit.

Quoties vero auctor de illa magis emendanda cogitavit, toties tamen illam ab omnibus vindicare incommodis haud potuit; quarum potiores tantum hic recensere animus est. Catheterem nimirum in vesicam demissum sulcatum CHESELDENVS sustinendum ministro tradit; qui tamen non rite eum firmare sive temperare sciens, facile efficit, ut agentem turbet, & hic eo ipso curandum quam maxime graviterque offendat; id quod hoc nomine incommodum huius methodi salutari potest, quamvis tamen, si minister satis prudens, pro commodo haberi possit, dum chirurgus utraque manu in vulnere uti, atque sinistra scalpellum tanto curatius dirigere valet. Sectionem ex mente CHESELDENI sursum nimis continuando, discinditur pudenda arteria externa, quæ angulum, quem coeuntes accelerator & erector efficiunt, traiiciens, ad corpora penis ner-

nervoſa amandatur; modo memoratæ arteriæ ramus, qui in urethra ſpargitur, ſimul reſecatur. Denique & hæmorrhagia facile hic eſt metuenda, quæ a parte in proſtata diſſeminati rami arterioſi læſi provenire poteſt.

Tandem *commoda*, quæ ex hac methodo redundant, ſunt fere eadem, quæ lateralem apparatum commendant, ideoque ex præcedentibus repeti poſſunt. Si quis magis erudiri cupit de hac methodo, adeat Iac. DOVGLASII *hiſtoriam lateralis operationis*, eiusque libellum anglico ſermone typis exaratum, cui titulus *appendix* ad hiſtoriam lateralis operationis; vel etiam Præſidis brevi prodituram chirurgiam latinam, ubi hac de re ſatis prolixe eſt diſputatum.

Poſſem equidem hanc maiorem anatomes in chirurgia quam in Medicina neceſſitatem facile quoque oſtendere ac evincere ex diverſis methodis extrahendi & *ſecandi calculos in fœminis*, itemque ex modo ſuccurrendi mulieribus *in partu difficili*, in ſitu fœtus præter naturam; imo & quam maxime etiam in exſectione fœtus ex utero matris adhuc viventis, ſive *ſectione vulgo cæſarea dicta*, de qua tam eleganter ROSSETVS, imo & D. Præſes in mox proditura chirurgia ſua latina ſcripſerunt; ubi anatome longe magis Chirurgo quam Medico eſt neceſſaria; verum ne caput hoc atque ſimul mea hæc diſſertatio in nimiam molem excreſcant, ea ſtudio hic prætermitto, & ad cetera, de quibus me acturum eſſe, ſupra promiſi, iam tranſeo.

§. V.

Quæ in ANO fiunt FISTVLÆ, eas, quia ex difficillimis ſunt, propriam quoque mereri conſiderationem iudicavi, dum æque multa ſunt ex anatomicis haurienda, quorum cognitio ad tuto his vitiis medendum viam pandit expeditam atque facilem. Quodſi ergo paullo profundiores aut tortuoſæ ſunt atque multiplices, intus ferentes, vel inteſtinum rectum afficientes, ſcito, maius in ſcalpello quam medicamentis præſidium eſſe; adeoque & anatomicam partium vicinarum haud levem deſiderare ſcientiam, ſi feliciter illas ſanare velimus. Earum vero una præ altera plus vel minus agenti faceſſit negotii. Communiter in *ſimplices* & *complicatas*, *perfectas* & *imperfectas*, *externas* & *internas* dividi ſolent, ſicuti videri poſſunt hæ diſtinctiones in D. Præſidis Chirurgia, & GARENGEOTI operationibus chirurgicis, alia aliam ſibi vindicante denominationem, pro diſcrepante eius natura. Varii atque multiplices habentur modi atque artificia chirurgica huic vitio ſcalpello occurrendi, quæ apud auctores, quos ſupra poſui, elegantiſſime de iis præcipientes extant.

Ante vero, quam ad ſcalpelli curationem veniendum eſt, demiſſo caute ſpecillo rivuli eius, ſi qui ſunt alii, quantum datum eſt, ſunt curate explorandi, quanti ſcilicet ſint, & quo tendant; hoc enim ad prognoſin iuſtam bonamque curationem multum facit. Tendente enim fiſtula inteſtinum verſus, chirurgus primo ſpecillum rite temperare ſciat, immiſſo prius in anum indice, ne lædat integrum, nec novos agat cuniculos. Notentur quoque hac in actione chirurgica,

gica, vaſa hypogaſtrica & cumprimis ramus ille meſentericæ arteriæ inferioris tertius, *hæmorrhoidalis internæ* nomine inſignitus, ea parte inteſtini recti, quæ ſacrum os reſpicit, fere ad perpendiculum, in ſitu ſcilicet hominis erecto, deſcendens. Parem vero non merentur attentionem *vaſa hæmorrhoidalia exteriora*, in ſphincteribus ani diſtributa; ob nullam enim aliam rationem auctores a ſectione paulo profundioris fiſtulæ, ad cuius fines digito ano immiſſo pertingere non poſſumus, abſtinendum imperant, quam propter maiorum illorum vaſorum iure metuendam eamque lethiferam læſionem. Nonnullæ harum fiſtularum ad *veſicam vergunt*, ideoque connexio huius & inteſtini recti probe ſit perſpecta, ne eam temere ſcalpello lædamus. Quorundam vero vanus eſt metus, *inciſis ani ſphincteribus*, ſtercoris involuntariam infeſtaturam ſanandos excretionem; ſed uſus ſatis oſtendit, id, iis alias rite conſtitutis, haud evenire, imo bis terve, ſi opus, ſine noxa diſcindi poſſe, omnibus compertum eſt peritis. Neque minus partium viva imago modum ſubminiſtrat, *quo artificio ſcilicet ſanguinis a paulo maiore vaſe diſciſſo oriundum profluvium* ſit cohibendum, quorſumve compreſſio vaſis læſi ſit dirigenda, ſi ligaturæ non eſt locus. Atque ex his rurſus manifeſtum eſſe opinor, magis Chirurgi intereſſe, magnum habere in re anatomica uſum, quam Medici.

CAPVT SECVNDVM
SISTENS
IN ARTVBVS OBVENIENTES ACTIONES CHIRVRGICAS.
VBI
SIMVL SVPPEDITATVR EARVM PARTIVM NOTITIA, QVAS SCIRE CHIRVRGI MVLTVM INTEREST ARTVVM VITIIS MEDELAM ALLATVRI.

SYNOPSIS.

§. I. *In venæsectione.*
§. II. *In aneurysmatis & veri & spurii medela.*
§. III. *In panaritii, nec non abscessuum sub aponeurosi palmari latitantium curatione*
§. IV. *In luxatis & fractis ossibus artuum medendi ratione;*
§. V. *In abscindendis emortuis vel alia ratione vitiatis partibus, quarum partium cognitio curantem maxime secundet, evincitur.*

§. I.

VEnæ sectionem, vulgare istud antiquissimumque ac vere heroicum remedium, tot infirmitatibus apprime quadrans, administrare nostris temporibus tyrones Chirurgi temerario interdum ausu, quamvis felici sæpe satis cum eventu, haud erubescunt. Vulgi quidem est opinatio, hanc omnium actionum chirurgicarum esse facillimam; & si fatendum, quod res est, in uno alterove homine nihil prorsus desiderat dexteritatis; in aliis plus facessere eam operæ, usus ostendit. Verum quam facilis atque expedita hæc in anatomia rudibus videtur actio, eam sem-

ſemper forte pro tali reputaſſent, niſi tot funeſta, a ſiniſtre ipſa adminiſtrata, exempla aliud credere illos monuiſſent; ita ut mox *a tendinis, nervi* & *aponeuroſis punctura* graviſſima illata viderint ſymptomata; mox ab arteria proſus ſauciata, vel eius tantum tunicæ exterioris inciſione, *aneuryſmata* pro rerum varietate diverſa reportantia nomina, propullularint, quin & ipſarum partium iacturam fecerint ſanandi, quo vitam redimerent, imo quandoque ipſam cum morte commutarint. Quæ ſat gravia mala, quo præcavere diſcat Chirurgus, crebriore diſſectione partium ſtructuram, quibus ſcalpellum, quod vulgo appellare ſolent *lanceolam*, ſive quæ alia aliis arrident ferramenta, pro ſanguine mittendo, admovemus, familiarem ſibi reddat. In brachio quippe tres utplurimum, ligatura cumprimis iniecta, ſatis conſpicui ſunt rami venoſi, huic actioni plus vel minus opportuni, *cephalica* primus, *mediana* ſecundus, *baſilica* tertius vena dicitur. Horum ramorum unus vel alter inciſus eandem quidem, quoad effectum medicum, ſpondent utilitatem; idem tamen de inde interdum redundante periculo non ſtatuas. Baſilicæ quippe arteria illamque comitans nervus, medianæ bicipitis tendo atque aponeuroſis eius, cephalicæ itidem huius musculi aponeuroſis ſubſtrata videntur, malorum, quæ ſupra poſui, ſcaturigines. Hic ulterius monebo in incidenda mediana aponeuroſin potius bicipitis, quam eius tendinem lædi poſſe. Atque hæc in venæ ſectione in brachio inſtituenda ſcitu obſervatuque ſumme utilia eſſe chirurgique hæc ſcire magis intereſſe, quam medici, per ſe patere arbitror.

§. II.

§. II.

A *ſiniſtre peracta venæ ſectione tumorem interdum arteriæ tolli*, ab eius exterioris tunicæ læſione oriundum, reliquis ſcilicet impulſui ſanguinis arterioſi elaſtici admodum cedentibus, ſupra poſui; quem tumorem *Aneuryſma verum*, compreſſioni appoſite adornatæ interdum obſequioſum, vocant ſcriptores Chirurgici. Longe alia eſt *aneuryſmatis ſpurii ratio*, ubi omnibus, quotquot ſunt, arteriæ membranis inciſis, magna vi latex ſanguineus evibratur. Chirurgus anatomes ignarus, meticuloſus præſertim, ex eiusmodi diſcrimine ſe ſatis expedire neſciens, *iuſto citius inciſionem deligando* huius vitii *interdum auctor exiſtit*, quod largiori iuſto ſanguinis miſſione ad animi deliquium usque protrahenda, quin & apta dein deligatione amoliri potuiſſet. Neglectis itaque hiſce auxiliis, non poteſt aliter fieri, quin ſanguis, qua porta data, elabatur, membranam musculorum communem inter tegumentaque communia ſerpens cum tanto interdum exterius conſpicuo livore atque nigredine, quæ necroſin minantur, certoque inducerent, niſi prudente operatione Chirurgus ſuccurreret, ſanguinique ex alveo elapſo viam panderet. At qua, quæſo! felicitate in hocce negotio verſabitur, niſi tractum atque iter arteriæ brachialis rite noverit; qua fiducia hancce actionem ſuſcipiet? *ignorans, a parte arteriæ brachialis vel exteriore vel poſteriore, in medio fere humero, ſæpe ſat inſignes oriri ramos, cum radiæa non ſolum & cubitæa, ſed & interoſſea mutuis* nexibus ſive anaſtomoſibus, ut loqui nonnulli amant, *illigatos*,

ſatis

ſatis ſecum vehentes liquoris purpurei, quantum pro nutritione præſtanda ſufficit. Tot, eheu! non fuisſent mutilati, qui ipſum arteriæ brachialis truncum habebant ſauciatum, ſi chirurgi ſtructuræ aut conſtitutionis huius arteriæ gnari auſi fuiſſent, profundiore plaga ſcalpello inflicta ipſam repertam arteriam ſupra vulnus lino vincire, adeoque ſanguinis torrentem ſiſtere ac cohibere, nullis fere aliis auxiliis ad id inventis obſequioſum. Nam ferramentorum iſtorum ingenioſe ſatis excogitatorum ad ſupprimendum ſanguinem, *vulgo tourniquets*, diuturniorem uſum diſſuadebat necroſis inſtantis metus, ob eorum nimis pertinacem uſum ſæpiſſime inductam. Plerisque vero hominibus beneficium iſtud ex ramis collateralibus redundans commune eſſe non ſolum ſolet; ſed & aliud in aliis longe prius ſuperans adinvenire anatomicis licuit, *truncum* ſcilicet *arteriæ brachialis geminum*, quem D. Præſidi quam ſæpiſſime & mihi quoque aliquoties adinvenire licuit. Quæ itaque adhuc plurium Chirurgorum in anatome arteriarum non ſatis exercitatorum eſt opinatio, *ac ſi in vulneribus arteriæ brachialis trunco inflictis nonniſi in abſcindendo membro ſpes ſuperſit*, eam ex adductis ſatis exploſam arbitror.

§. III.

Neglecta iſtius vitii cauſſarum ſcrupuloſiori indagine, quod PARONYCHIAM ſeu PANARITIVM vocant auctores; quamvis a ſanguinis ſtaſi, a quacunque cauſſa vel interna vel externa hæc oriatur, proficiſci, veriſimile admodum ſit; aliis quoque lympham vitiatam accuſantibus: id unum certum eſt,

variam huius mali diris interdum ſtipati doloribus, *in apice maxime digiti affecti ſeſe manifeſtantibus, eſſe ſedem*, adeo, ut mox *tegumenta inter & pinguedinem, mox in ipſa tendinum vagina, quin & perioſtium inter atque ipſum os, imo & inter unguem & partes his ſubiectas cauſam eius hærere videas.* Pro differente autem eius ſede, diverſis quoque incedit *ſymptomatibus*, quæ rite expenſa latibulum non vitii ſolum produnt, ſed ad genuiam quoque ei occurrendi rationem viam pandunt. Quam vero ut rite aggrediatur, ex anatomia didicerit, primo *quo in loco tendo muſculi profundi, flexoris digitorum*, extremo eorum oſſiculo ſit inſertus, ac deinde quam ſapienti artificio rerum opifex ſummus *tendines & ſublimi & profundi muſculorum in vagina valida* mere tendinea occultaverit, quo quam minime multis iisque externis obnoxii eſſent iniuriis; neque minus conſiderationem aliquam deſiderant *ligamenta* iſta *transverſa* & *annularia*, iuxta carpum poſita: iis quippe ſapientiſſime cautum eſt, ne iſtorum muſculorum in actione eaque violenta conſtitutorum, tendines e ſede ſua dimoveantur; id quod certe contingeret, ſi modo dictis haud proſpectum fuiſſet ligamentis, *anſulas* vocat Cel. LANCISIVS a), easque tyronibus Chirurgicis inculcandas admodum præcipit; quippe id unum voluiſſe, videtur ſuis tabulis EVSTACHIVS, cum eas pararet, ut Chirurgi inde neceſſariam anatomiæ caperent notitiam. Qui ſubinde ſub aponeuroſi palmari, quam falſo muſculi eius nominis expanſionem aponeuroticam crediderunt, occultantur abſceſſus, latius quo-

a) in tabulis anatomicis ſplendidis ſane famoſi EVSTACHII.

quoque ſerpentes, ab panaritio aliisque cauſis ſuſcitati; quo pacto mederi iis rite poterit Chirurgus in anatomia hoſpes? tantum enim abeſt, ut hoc præſtare poſſit, quin potius variorum malorum auctor exiſtat. Quæ enim ſub eiusmodi parte aponeurotica, qualis v. c. aponeuroſis palmaris exiſtit, hæret ſanies, ea quam citiſſime ſane emolienda; vitiatur etenim magis magisque, populaturque potius interiores partes, oſſaque exedit, quam ut partem eiusmodi aponeuroticam perrumpendo per exteriores exitum affectet partes.

§. IV.

Tot iniurias corpori noſtro exterius accidere, inter alia OSSA FISSA, FRACTA, aut LOCO MOTA ſatis nobis perſuadent. Igitur nunc paucis exponendum erit, qualem ſcientiam anatomicam hæc omnia & ſingula in chirurgo curaturo potiſſimum requirant. Sola eaque perfecta compaginati *oſſium humani corporis ſyſtematis* una cum reliquis in eo perpendendis cognitio hic omne ferre punctum, facile ſtatuero; non enim ſine ratione, elegantiſſimus auctor CELSVS de curatione oſſium & loco motorum & fractorum expoſiturus, prius poſitum & figuram totius humani corporis oſſium tradit: luculentiſſimo teſtimonio, & veteres iam perſpexiſſe, hæc vitia curaturos ſceleti, quod vocant, cognitione eſſe initiandos. Verum longe ſcrupuloſius ac CELSVS habet, omnia, quæ circa ſingula oſſa occurrunt obſervanda, erunt trutinanda; ante omnia autem articulorum mechaniſmum altius repetat, rite inquirens in ſingulorum

ſingularem ſtructuram atque ordinem, quæque adhibita fuerint adminicula ad quemlibet efformandum, v.g. cartilagines, oſſium eminentiæ atque cavitates earumque figuram & poſitum noſcat; quod autem caput rei eſt, ſcrupuloſiori indagine proſequatur omnia & ſingula, quotquot ſunt ligamenta, nervos vocat CELSVS, articulis, quo firmentur & comprehendantur, appoſita. Rite eius adeo menti obverſante omnium articulorum mechaniſmo, ea, qua paulo ante poſui, ratione, ſtatim ipſi in promtu erit, an omnibus an certis tantum modis hic vel ille articulus excidere poſſit, iudicare; *nam omnes articulos non omnibus excidere poſſe modis*, multa proferre poſſem exempla, unico ero contentus: ita humerus ſurſum prorumpere non poteſt, niſi fracto acromio. Non æque aliorum, quæ corpori accidere ſolent vitiorum, facilia ſunt ſigna diagnoſtica, ac oſſium vel fractorum vel e ſede motorum: nam ſemper *ea parte, qua prorupuit, tumor eſt, eaque ſinus, a qua receſſit ipſum.* Multum præterea intereſt, ſcire, *quibus musculis* articuli contineantur, valentiores ſint nec ne? inde enim æſtimandum eſt robur, quod Chirurgus iis in ſedem reponendis impendere debet; expeditius adeo hac in re verſabitur, quam ſi antea toties repetita vice quod excidit os, in ſedem compellere fruſtra tentaverit. Mira interdum audebit atque inſolita in anatomia probe exercitatus Chirurgus; quem enim in articulis paulo ante e ſede ſua promotis, vel ipſo oſſe vel in diaphiſi vel in articuli vicinia fracto, adeoque deligando fracturæ quadrantibus faſciis, (quæ *deligationis artificia* probe calleat Chirurgus, quod non parum ex

hac

hac re exiſtimationi eius accedit: quid quod fracta oſſa iterum commiſſa, ſolis faſciis appoſite obvolutis vetuſtæ ſedi iterum adſueſcunt, ſimul impedientibus, *quo minus nimius ſuperincreſcat callus*, membrumque adeo indecorum fiat) ſenſim ſenſimque accumulari liquorem obſervamus, *Synoviam* vocant auctores, a glandulis macilaginoſis, a Cloptono HAVERO adinventis, ſecretum, pro humectandis, propter perennem mutuum attritum, articulis, in ſolidam procedente tempore, niſi cito ſuccurratur, ſeſe cogentem maſſam, planeque liberum articuli uſum prohibentem, continuitatem, ut ita dicam, inducentem, eum ſane, ſi nullus diſcuſſionis, remediis præſertim mercurialibus obtinendæ ſpei locus relictus eſt, *punctura ligamenti capſularis*, ut vocant, quibus articulorum plurimi muniti ſunt, emittere non dubitabit, quo ad antiquos membrum reducat uſus; quod actionis chirurgicæ genus PETITVS libro de morbis oſſium, cap. de anchyloſi p. 397. (*traité de maladies des os*) propoſuit, atque acu triangulari cuſpide, vulgo *troiscar*, vel lanceola perficiendum ſuaſit, cuius rei periculum faciundum ego exiſtimo. Vitium iſtud, *anchyloſis* nomine in ſcholis venit, quod ſupra propoſui, interdum ligamentis a cauſa quadam externa violenta infirmatis ſupervenire ſolet: Galli vocant has ligamentis illatas iniurias, *entorſes.* Ex tot machinamentorum generibus pro articulis, qui exciderunt, in ſedem repellendis excogitatis curioſius, non niſi uſu & ratione comprobata in uſum vocabit; ſi talem, qualem in prioribus deſidero, articulorum omnium habuerit ideam; nec hæſitabit in encheireſi-

bus articulo erupto quadrantibus adinveniendis; cum ſola hic partium ſtructura viam, qua incedendum, ſternat. Singulorum hic *articulorum ſtructuram anatomicam* repetere, finis huic mox imponendus diſſertationi vetat, maxime cum iam in maiorem opinione molem excreverit. Ceteroquin qui de artificiis in fractis oſſibus committendis, nec non e ſede promotis articulis iterum reponendis, una cum deligationis in ſingulis adhibendis modis ſolide erudiri cupit, conſulat vel chirurgiam D. Præſidis, vel elegantiſſime conſcriptum tractatum Chirurgi Galli PETITI modo laudatum, quo in univerſum hactenus ſcripta hac de re non habemus præſtantiora.

§. V.

Multæ ſubeſſe poſſunt cauſæ, quæ *cubitum vel brachium, femur vel tibiam præcidi ſollicitant*; nam oſſibus admodum vitiatis, vel colliſis, adeo, ut committi nequeant, vel ſi membrum plane eſt emortuum, quo cætera corporis pars tuta ſit atque putredo latius ſerpere haud poſſit, in unico, ſed miſero auxilio, nimirum in abſcindendo membro, ſpes ſolum ſupereſt. Arduum quidem eſt negotium, in quo nonniſi animo intrepidus, immiſericors, atque magnum in re anatomica uſum habens, rite verſari poterit. Cardo enim totius ſontici huius negotii in eo vertitur, quo largiſſimam ſanguinis profuſionem, cum abſciſſione membrorum ſemper, niſi peculiaribus artificiis id prohibeatur, coniunctam, ſupprimere atque cohibere valeamus. *Antiquiſſimis temporibus* ſummo cum periculo hanc actionem fuiſſe ſuſceptam, plurimis in ipſo opere

ſan-

ſanguinis profuſione mortuis, apud vetuſtos relatum legimus auctores, HIPPOCRATEM quippe atque CELSVM, ut recentiores, qui ante ſuperius ſeculum vixerunt, nunc taceam. Eſt ſane, cur ætatem noſtram feliciorem prædicemus, ob tot curioſius adinventa ferramenta, quibus ſaltem, ne fatalis in ipſa actione cataſtrophe contingat, providentiſſime cavetur. Quibus armis quamvis Chirurgus, in anatomia tamen rudis, inſtructus ſit, iis dextre uti haud poterit. Quo enim in loco pro ſanguine cohibendo laqueamenta iſta, torcular ſive machinam tortilem intelligo, Gallis vulgo *tourniquet,* ſint applicanda, neſciet, niſi poſitum arteriæ rite noverit. Abſciſſo membro, haud appoſite arterias, nam plures ſæpe cum in cubito, tum in humero ſunt, lino vincire aut alias apte eas comprimere ac deligare ſciet; in quibus vero omnibus præſtandis anatomiæ peritus felicius longe verſabitur. Quæ in antecedentibus de artubus ſuperioribus ſcripta ſunt, eadem de iis, quæ *in inferioribus artubus* obveniunt actiones chirurgicæ, ſano tamen ſenſu, accipienda ſunt. In fine prooemii, ubi totius adumbravi diſſertationis ideam, ſpoponderam quidem, me de inferiorum quoque artuum acturum actionibus chirurgicis; ſed quæ opinione citius iuſto amplior enata eſt diſſertatio, id præſtare vetuit atque prohibuit. Interea tamen, me ſatis maiorem anatomes in chirurgia, quam in Medicina neceſſitatem hic eviciſſe arbitror; atque hoc ſolum coronidis loco monendum duxi, quod anatomia eaque ſubtilior, quibusdam, imo quamplurimis promptuarii loco ſit, unde pro novis ſemper ingenii luxuriantis fœtibus edendis

prima

prima ducunt ſtamina; anatomes vero ſtudii finem primarium eo collineare oportere opinor, quo inde neceſſariam nobis comparemus notitiam, quæ in praxi & Medica & Chirurgica manifeſtam ſpondet utilitatem, quæque in actionibus præſertim Chirurgicis ad oculum, ut aiunt, demonſtrari poteſt, normam adeo partium tuto incidendarum ac lædendarum, earumque, quæ ſine gravi noxa offendi nequeunt, ſuppeditando.

DEO SIT LAVS ET GLORIA.

ERRATA EXTANTIORA.

QVÆ

PRÆTER OPINIONEM IRREPSERVNT.

Pag. 4. lin. 8. æſtimantes leg. æſtimantibus. p. 6. l. 31. imitetur leg. imitentur.. p. 11. l. 10. anteriotomiam leg. arteriotomiam. p. 14. l. 12. lacymalis leg. lacrymalis. eadem pag. l. 28. obſtructæ leg. obſtructo. p. 27. l. 3. concedens, leg. concedente. p. 28. l. 23. emollendi leg. emolliendi. p. 33. in nota b. l. 12. mortiferas leg. mortifera. p. 40. l. 20. Medici leg. Chirurgi.